

Roman

TEDNIK ZA VSE / LJUBLJANA, 14. DECEMBRA 1929

Nenaročenih rokopisov ne vračamo
nefrankiranih pisem ne sprejemamo

ŠTEVILKA 2 DINARJA

VSEBINA 10. STEVILKE: P. R.: NEZAKONSKA MATI, roman iz naših dni. — ZA EVINE HČERE: Moj dom moj svet, Božič in gospodinja, V kraljestvu loncev. — KAJ OBETAJO KINI. — O. Henry, GENTLEMAN JIM IN POLICIST, novela. — Rex Beach: ZLATI DEMON, pustolovni roman. — PISANE ZGODBICE. — Sturmman, GIACOMO IN ČUDEŽNI PES, vesela zgodba. — IZDAJALSKI MEDALJON, resnična povest. — NAGRADA ČITATELJEM »ROMANA« (500 Din v gotovini). — SALE.

P. R.:

Nezakonska mati

Roman iz naših dni

Prejšnja vsebina: K Miri, ženi tovarnarja Andreja Lokarja v Zagrebu, je skrivaj prišel Ciril Samec, njen bivši zaročenec, da jo vidi, preden se izseli. Na begu izpod balkona ga obstrelji Andrej; od daleč vidi tudi Miro, ko vrže za Cirilom poljub. Andrejeva osirotela sestrčna Ljuba pa vzame Mirino domnevno krivdo nase. Lokar ogorčen pove njenemu ženinu, poročniku Milanu Stankoviču, da ga je varala. Zavržena po Milanu, z njegovim otrokom pod srcem, pobegne Ljuba v mesto, kjer se preživlja z vezenjem. Mira je od gorja zblaznela; prepejli so jo v sanatorij profesorja Magistra. — Čez nekaj mesecev izgubi Ljuba delo in se v obupu zastrupi. Mladi dr. Lipar, sin Lokarjevega hišnega zdravnika, jo reši in se zavzame zanjo. Ko Ljuba poviše sinka s krivo nožico, jo tolaži, da se bo napaka popravila. Trud in troške prevzame sam, zakaj v njegovem srcu je vzklila ljubezen do Ljube. Ko ji to prizna, mu ona ne more dati upanja: do smrti bo ljubila Milana. Da pa prihrani blagemu zdravniku muke, se loči od sinka in postane strežnica v vojni bolnici. Naši polki namreč odhajajo v Makedonijo, kjer so izbruhnili resni boji s komitskimi tolpmi. Enemu izmed njih je pridržen poročnik Stankovič. Pod njegovim poveljstvom služi Tone Skobec, drvarjev sin iz Lokarjevega kraja. V redov Lovriču iz druge čete spozna Milan Cirila Samca, katerega je tisto noč obstreljenega pobral na cesti in spravil do ljudi. Ker ga ima za Ljubinega zapeljivca, se komaj premaga, da ga zunaj tabora ne ustrelji. Pri zavzetju sovražne postojanke dobi Milan strel v glavo. Redov Lovrič ga reši in je pri tem sam ranjen. Nezavesten pride poročnik v bolnico. Ko se mu operaciji vrne razum, spozna v strežnici Silvi — Ljubo! Besen od gorja jo spodi izpred svojih oči. Zdravnik meni, da mora strežnica oditi iz bolnice, ker bi bila nje-

na navzočnost ovira Milanovemu ozdravljenju.

„Ne vtikam se v skrivnost, ki je med vama... a moja dolžnost mi tako

Te vrstice iz domačega kraja so bile umirajočemu
poslednji pozdrav življenja... (str. 5)

veli... Ranjenec vas ne sme več videti. To bi pomenilo zanj neizogibno smrt...

Zdravnikov glas je bil globoko resen. Tovariš je kimaje pritrdjeval njegovim besedam.

Usmiljenki sta začudeno poslušali in nista vedeli, kaj naj rečeta.

Mladi strežnici so se zdajci udrle solze.

„Moj Bog!“ je zamrmrala. „Jaz naj bi bila kriva njegove smrti!“

„Imejte pogum,“ je nadaljeval zdravnik.

„Pojdem,“ je rekla gospodična Silva. Vzdignila je glavo. Vse moči je zbrala in si otrla solze.

Zdravnik in sestra je niso gledali več tako strogo kakor pred nekaj trenutki. Sočutje se je oglašalo v njih. Zavedali so se, da stoje pred boleznim, tragičnim zapletljajem, kakršnih je malo v človeškem življenju.

Kdo je bila ta neznanka?

Nihče je ni nikoli izpraševal o njeni prošlosti, nihče ni ničesar vedel o njej. Tovarišice so le slutile, da se skriva za otožnostjo njenih velikih temnih oči težko gorje. In rade so jo imele, tako rade...

Drugi zdravnik se je oglasil:

„Jutri odide odtod transport v M., kjer so bili včeraj hudi boji. Najbrže bo treba urediti zasilno bolnico. Gospodična Silva bi tam lahko veliko koristila.“

„A sama... ne bom se upala...“

Tedaj je rekla ena izmed usmiljenk:

„Res je, ubogo dete... Če gospoda doktorja dovolita, pojdem jaz z vami. Sestra Terezija pa naj ostane tu...“

„Da,“ je zamrmrala sestra Terezija. „Potrudila se bom. Še več bom delala in še manj počivala. Zanesite se; da bolniki ne bodo trpeli zaradi tega.“

„Prav,“ sta pritrdila zdravnika. „Tedaj jutri?“

„Na vse zgodaj,“ je dejala Silva.
„Dobro... Najbolje bo, da se ta koj odstranite iz te sobe in se ne vrnete več.“

Strežnica je žalostno vzdihnila.
„Če mora biti!“ je zamrmrala.
„Da. Poizkusila ga bova zbuditi k zavesti. Bog ne daj, da bi vas zagledal, ko se predrami!“

Ubogo dekle se je trepetaje ugriznilo v ustnice. Nekaj čudnega jo je vleklo k temu ranjencu, ki jo je bil zapodil in preklel. A sestra jo je potegnila s seboj. Vsa strta se je dala odvesti iz dvorane...

Zdravnika sta se posvetovala ob Milanovi postelji.

„Kako menite?“
„Če se je obveza premaknila, ni več pomoči zanj.“

„Tudi jaz mislim tako... A napravljena je bila trdno; upam, da se ni nič zgodilo.“

„Če je pa nezvest le posledica slabosti in duševnega pretresljanja, tedaj ni povoda za vznemirjenje.“

Dr. Šimunovič, mlajši izmed zdravnikov, je položil častniku roko na čelo.

Ob tem trenutku se je ranjenec zdrznil. Čez nekaj trenutkov je odprl oči. Preko bledega obličja mu je zletelo kakor oblak.

„Spal sem,“ je zamrmral s komaj slišnim glasom. „Sanjal sem... oh, grde sanje...“

„Nikar se jih ne spominjajte,“ je rekel dr. Šimunovič. „To ni dobro za vas.“

„Pač, pač!“ je vročično vztrajal Milan. „Ona je bila tukaj... ona, zavrženka!... Ustavila se je pred menoj... tamle je stala... in ko je videla, da sem jo spoznal, je odskočila... Potlej ne pomnim ničesar več... v mojem spominu je spet vse tema...“

Vročica se je vračala. Na desnem sencu, ki ga ni zakrivala obveza, so se napejale žile. Dihal je pretrgano in s težavo.

„Da, da,“ je nadaljeval. „Bila je tu... in jaz sem zakričal... kaj sem ji rekel?...“

Hotel se je vzdigniti, a zdravnika sta ga jadrno zgrabila za roke.

„Mirujte, poročnik,“ je rekel dr. Šimunovič. „Ne razburjajte se. Vse to je privid vaše razdražene domišljije. Osvestite se.“

Ranjenc ga je vznemirjeno pogledal.

„Moje domišljije?... Osvestim naj se?“

„Da. Vse to se vam je bledlo... Ves čas sem sedel pri vas, pa nisem nikogar videl.“

„Ali ni prišla v sobo mlada strežnica?“

Zdravnika sta se s potvorjenim začudenjem spogledala.

„V vsej bolnici ni nobene strežnice,“ je rekel dr. Šimunovič. „Nikogar ni bilo tu razen mene in sestre usmiljenke.“

„Oh, ne verjamem vam... Utajiti mi hočete. Zakaj neki?“

„Gospod poročnik!“

Dr. Šimunovič se je obrnil k usmiljenki.

„Sestra Terezija,“ je dejal, „poročnik Stankovič se domišlja, da je prej stopila v to sobo mlada strežnica... Odgovorite mu vi!“

Tako govoreč ji je gledal v oči, kakor bi hotel reči:

„Zlažite se sestra... Vaša laž bo rešila siromaku življenje in Bog vam jo bo odpustil!“

Usmiljenka je razumela njegov pogled. V duhu je poprosila Boga odpustitja in odgovorila:

„Gospod doktor govori resnico... Nihče ni prišel v to sobo.“

„Vidite?“ se je zdravnik obrnil k poročniku. „Mora vas je tlačila. Zapodite jo in ne mislite nanjo. Bodite mirni, da kmalu ozdravite. Čez nekaj tednov boste spet na nogah...“

Ranjenceve roke so postajale vse bolj in bolj vroče. Groznica ga je tresla...

Zaprl je trepalnice in zvrnil glavo na blazino.

„Mora?“ je še zamrmral. „Čisto tako mi je bilo, kakor da jo vidim...“

Besede so se prelile v nerazločen šepet. Nato je obmiroval in zadremal.

VI

ODKRITJE

Minilo je več dni.

Smrt se je ogibala Milanovega zglavja. Njegovo stanje se je boljšalo in rana se je celila.

Zdravnika in sestra Terezija so mu stregli z vso skrbjo. Dr. Šimunovič je zdaj sam vodil bolnico. Njegovega starejšega tovariša so bili poslali drugam.

O mladi strežnici Silvi ni bilo več duha ne sluha. Izpolnila je bila svojo obljubo in odšla...

Ranjencev je prihajalo čedalje manj, zato pa tem več bolnikov... Vsako noč je trgalo tišino hropenje umirajočih.

Milan Stankovič se je pogosto zamisljal. Čeprav ni nikoli več omenil svojega privida po operaciji, mu je bil vendar neprestano pred očmi.

Rdečica se je po malem vračala na njegovo lice in iskra življenja se je spet užigala v njegovih očeh.

Prišel je dan, ko so mu sneli obvezo z glave. Rana je bila pustila na čelu široko brazgotino, ki se je vlekla daleč pod lase.

Vstati še ni smel. O, kako težko mu je bilo ležanje v bolniški postelji!

Nekega dne je zdravnik odpustil njegovega soseda iz bolnice. A postelja ni ostala dolgo prazna. Še tisti večer — solnce je pravkar zahajalo in rdečilo s svojimi žarki stene bolniške sobe — je strežnik pripeljal visokega mladega vojnika, ki je ves drgetal od mrzlice. Vkljub vrtim licem ga je poročnik takoj spoznal:

„To je Tone!“ je vzkliknil. „Tone Skobec!“

Ni se motil. Novi bolnik je bil sin zabreškega lovskega tatu.

Tudi on je spoznal častnika:

„Gospod poročnik!...“

Komaj je zbral toliko moči, da je salutiral.

„Kaj vam je?“ je vprašal Milan.

„Slaba je, gospod poročnik... Tri tedne sem se je branil, a nazadnje me je vendarle vrgla. Prekleta mrzlica!“

Nato je dodal:

„Vam gre pa bolje, gospod poročnik, kaj? Sestra Terezija mi je povedala... Če bi se bil upal, bi bil prišel pogledat k vam...“

„Pa bi bili prišli, Tone...“

Vojnik se je slačil. Zobje so mu šklepetali. Za trenutek je prenehal in pogledal častnika. Na jeziku mu je bilo vprašanje, ki se ga ni upal izreči.

„Drži jezik za zobmi,“ je rekel samemu sebi. „Ne govori o tem, kar ti ni mar... Če je poročnik videl svojo malo, je vse v redu; če je ni videl, je to njegova stvar. Ti skrbi zase, vzroka imaš dovolj!...“

Tako mrmraje se je spravil v posteljo.

Kmalu nato je prišel zdravnik. Prišrčno je pozdravil Milana, kakor vselej.

„Nadejam se, da boste kmalu lahko vstali,“ mu je dejal.

„Treba bo,“ se je žalostno nasmehnil mladi častnik. „Kakor je videti, me smrt ne mara.“

Nisem vam še povedal,“ je nadaljeval zdravnik, „da smo uredili še eno sobico. Če želite, vas prenesemo tja.“

Poročnik je odkimal.

„Zakaj neki, ko bom itak vstal! Sicer pa — pred obličjem smrti smo vsi enaki. Če je na meni, ležim rajši med svojimi vojniki.“

„Kakor vam drago, gospod poročnik, hotel sem vas le opozoriti.“

Nato se je zdravnik obrnil k Tonetu:

„V vaši koži ne bi hotel biti, dečko moj... Pri preiskavi sem dognal, da so tudi pljuča v preteto slabem stanju. Zato pazite! Pijte vsa zdravila, ki vam jih bodo dajali... Ne sleparite, za kožo vam gre.“

Redov ga je prestrašen poslušal.

„Razumem, gospod zdravnik,“ je dejal...

In res: Tonetu Skobcu je predla čedalje hujša. Dr. Šimunovič je vsak dan resneje majal z glavo.

Bili so dnevi, ko je siromak še nekam pametno govoril; a taki svetli presledki so se vselej končali s krizo. Dostikrat je ležal po več ur zaporedoma v nezavešči in bledele.

Med napadi je blebetal o vsem mogočem. Največ je govoril o domačih, o tovarni, tovarnarju... in zajcih...

Nekoč je mrmral:

„Ali je lilol... Grmelo je in treskalo kakor na sodnji dan... Kar mlake so se delale v parku. Midva z očetom... vsa mokra... In zdajci ti isti blisk in tresk... oče je padel... In potlej čuvaj...“

Naslednjo noč je spet govoril. Milan, ki zraven njega ni mogel spati, se je mahoma zdrznil:

„Gospod Lokar... da, skriynost... Oče je moral nekaj zalotiti... Gospodična Ljuba je izginila... Čudne reči morajo biti za tem!...“

Čez nekaj trenutkov je nadaljeval: „Gospodična Ljuba je odšla iz Zabrega... in je prišla semkaj, k vojski... Zala je v strežniški obleki, ondan sem jo videl... Kdo ve, ali jo je poročnik opazil?...“

Utihnili je.

Milan je sedel na postelji. Srce mu je burno razbijalo.

Tedaj se vendar ni bil zmotil? Malopridnica Ljuba je bila pred nekaj dnevi tu, v tej sobi!

Čemu je prišla? Zakaj in kam je izginila? Vse to je bilo zanj skrivnost.

Zdravnik in usmiljenka sta ga bila po tem takem nalagala. Zakaj? Gotovo zato, ker sta se bala za njegovo življenje...

Poročnik ne bi bil mogel povedati, ali je bilo to, kar je zdaj kipelo v njem, še sovražstvo in gnev. Toliko različnih čustev se je porajalo v njegovi duši!

„Moj Bog, moj Bog!“ je mrmral sam pri sebi. „Zakaj je bila tu? Kaj je hotela? Ali je vedela, da sem ranjen? Ali je povzročil najino svidenje le slučaj?“

Okoli osmih zjutraj je ubogi vojnič odprl oči. Poročnik je videl njegovo prebujenje.

„Nu, Tone, kako se počutite?“ ga je vprašal.

„Slabo, gospod poročnik, prav slabo... Oh, tu v glavi me tišči... in v prsih! Prav kakor da se po žilah ne pretaka več kri, ampak žolč in svinec...“

„To dela mrzlica. Čez štirinajst dni vam bo bolje...“

„Za zmerom!“ je vzdihnil Tone. „Koliko so jih že nesli odtod z nogami naprej!“

„Nikar se ne domišljajte takih žalostnih stvari,“ ga je tolažil poročnik.

„Mislite na svojo mater, kako vas bo veselā.“

„Da, rad bi jo videl,“ je zastokal vojnič. „O, če bi bil pri njej, bi se brž popravil. Doma je dober zrak, ne tak kakor tukajšnji, ki je poln bolezní...“

„Vse bi še bilo,“ je nadaljeval čez čas, „če bi jo bil izkupil v boju! A takole šklepetati in čakati, kdaj vas pobere... ne, to je preneumno!“

Poročnik bi ga bil vprašal zastran čudnih stvari, ki jih je bil ponoči govoril. Toda ni se upal. Težko je bilo najti pravo besedo...

Na srečo mu je Tone sam ponudil priliko.

„Sodim, da sem vam ponoči v nadlego, gospod poročnik!“

„Kaj hočete s tem reči?“

„I, to, da klatim neumnosti in vam ne dam spati... Gotovo me dostikrat prekolnete.“

„Zakaj bi vas preklinjal? Saj niste sami krivi.“

„Tedaj je res, da govorim?“

„Da, časih. Največkrat o materi.“

Poročnik se je odločil. Z drhtečim glasom je dodal:

„Snoči se vam je bledlo tudi o tovarnarju in gospodični Ljubi.“

Pri teh besedah je napeto uprl oči v bolnega vojniča...

Tone se je zdrznil in sam pri sebi zamrmral:

„Saj sem vedel! Prekleta mrzlica!“

„Kaj pravite, gospod poročnik?“ je rekel na glas. „O gospodični Ljubi sem govoril?“

„Rekli ste celo, da ste jo videli tukaj v bolnici.“

„Da, to je res! Ali gospod poročnik ne ve?... Strežnica je postala. To je lepo, če je človek bogat pa pusti vse in gre izkazovat usmiljenje siromakom, ki jih niti ne pozna.“

„Kje pa je zdaj?“

„Naprej je šla... Pravijo, da so bili zadnji čas hudi boji in da je tudi bolnikov nič koliko.“

Milan je prestal vpraševati. Zamislil se je.

Ljuba je bila po tem takem strežnica v vojni bolniški službi. Bila je tu, v Makedoniji. Zakaj neki?

Oh, tega ni bilo težko uganiti. Da mu ni takoj prišlo na um! Spremljala je svojega ljubimca! Ivana Lovriča, ki ga je hotel on ustreliti... Rešitelja, ki ga je bil odnesel iz dosega komit-skih svinčenk!

Njega, kateremu se je bila vdala tistega hudournega večera, komaj nekaj minut po tem, ko jo je bil on, njen Milan, poslednjič poljubil v slovo...

Strašna misel!

A že ga je prešinila druga:

„Kdo ve, morda je pa prišla zaradi mene? Lahko da je zvedela o moji nameri... Če bi vedel, kaj je bilo v njenem pismu, ki je prišlo na dan mojega odhoda!“

To misel je kmalu pregnal: prva je bila toliko bližja, toliko verjetnejša...

„Ako jo najdem z njim, kadar vstanem,“ je sklenil, srdito stiskaje pesti, „tedaj se ju Bog usmili!“

Tone Skobec je bil spet zadremal. Njegov dih je piskal kakor sapa iz pokvarjenega meha.

Zdravnik, ki je prišel pogledat k njemu, je zmajal z glavo:

„Ta je opravi!“ je dejal. „Še nekaj dni... in konec.“

„Mislite?“ je vprašal Milan.

„Z glavo sem porok. Preden mine teden dni, bo mrtev, razen če se zgodi očiten čudež. A jaz ne verujem v čudeže... Pa vi, poročnik, kako je z vami?“

„Izvrstno, doktor. Spim dobro in moči se mi vračajo. Upam, da me te dni odslovite.“

„Nikar se ne dvizajte!... Če bo jutri vse v redu, vam dovolim, da vstanete za pet minut. To bo veliko!“

Ko je doktor odšel, je bila poročnikova prva misel, da bi poklical sestro Terezijo in ji povedal, da mu je njena pobožna laž zastran strežnice znana. Nato bi jo vprašal, kam je Ljuba odšla.

A pomislil je, da bi usmiljenka utegnila odgovoriti z molkom. Bolje je bilo potrpeti in odložiti vse poizvedbe na kasnejši čas, ko bo že zdrav in se bo lahko zanesel nase.

Maščevalni načrti so kakor lava zavreli v njegovem srcu...

VII

POSTA

Zdravnikovo prerokovanje se je izpolnilo. Že drugi dan je postalo Tonetu Skobcu slabše.

Le s težavo je še govoril. Rdeče obrobene oči so se mu vgrezale glo-

boko pod čelo. Lične kosti so mu štrlele izpod kože, kakor da silijo na beli dan.

Smrt mu je bila pritisnila svoj pečat na čelo...

Dr. Šimunovič je dovolil Milanu, da se je oblekel. Skoro uro je ostal pokoncu, ne da bi ga bila obšla slabost. Sestra Terezija ga je držala pri prvih korakih. Ležal je bil več tednov in noge so mu bile negotove kakor otroku, ki se šele uči hoditi. In šibak je bil, o, kako! Kar znoj mu je oblival čelo, ko se je gibal.

A v teh znamenjih ni bilo nič vznemirljivega. Vedel je, da bodo zginila sama po sebi, ko se mu vrnejo moči.

Okoli dveh popoldne je strežaj pripeljal v sobo podčastnika, ki je držal v roki pošno vrečo. In kakor veter, ki hladi bolečine, se je raznesel po posteljah radosten šepet:

„Pisma... Pisma iz domačega kraja!“

A že je šepet utihnil... Vsak je nehote mislil na tista izmed došlih pisem, ki jih ni bilo več moči oddati v prave roke; na uboga zakasnela pisma, ki so jih zunaj izločili in zapisali nanja: „Mrtev!“

Razdelitev pošte se je pričela.

Podčastnik je stopal od postelje do postelje in predajal pisma naslovljenecem.

Pred Tonetovo posteljo se je ustavil:

„Skobec, Tone!“ je dejal.

Bolnik je vzdignil glavo.

„Kaj hočete od mene?“ je vprašal z izmučenim glasom.

Vest, da so dospela pisma, ni bila prišla do njega, ali je pa ni bil razumel.

Podčastnik mu je pomolil pismo:

„Pismo imam za vas!“

„Pismo?... Glej, glej... Kaj mi neki pišeta stara dva? „Oh, če bi vedela!““

Njegov razum ni bil jasn, a vendar je vzel ovoj in ga s tresočimi se prsti odprl.

Podčastnik se je med tem obrnil k Milanu Stankoviču.

„Za vas, gospod poročnik!“

Milan je takoj spoznal pisavo Andreja Lokarja. Pismo je bilo dolgo, skoro štiri strani.

Mladi častnik se je naslonil na blazino in jel brati:

„Zabreg, dne 10. junija...“

Razveselil si me s svojim sporočilom, da si srečno došel na porišče dogodkov. Na žalost pa pogrešam vesti o tem, kako ti je drugače pri duši.

Videti je, da še nisi pozabil!... Siromak!... Daj, zberi že svoje moči in bodi tisti, za katerega te imam; premagaj to srčno slabost! A kaj te junačim in hrabrim, dragi Milan, ko se mi samemu ne godi bolje nego tebi! Narobe! Od dne do dne slabše je z menoj in kmalu bom sam tisti, ki bom pri tebi iskal tolažbe...

Mirino stanje je neizpremenjeno. Telesno se dobro počuti; spoznal je ne bi, če bi jo videl, kako sije od zdravja. Profesor Magister mi zatrjuje, da je še vedno upati zboljšanja. A jaz se ne nadejam nič več...

Razen tega moram dopolniti izpoved, ki sem jo pričel že v zadnjem pismu.

Vedi, prijatelj, da strašno trpim. Od česa, me vprašaš? Od ljubosumnosti, ki po malem razjeda vse, kar je bilo dobrega v meni: zaupanje, ljubezen in vero.

Da, Milan: neznosno sem ljubosumen na prošlost žene. Bojim se, da me Mira, ki sem jo imel za tako odkrito in pošteno, ni nikoli ljubila. Še bolj po pravici: bojim se, da je od nekdanj ljubila drugega...

So podrobnosti, ki nas minevajo neopažene, dokler ne pride trenutek, ki jih mahoma osvetli z drugačno lučjo in jim da usoden pomen. Prejšnje čase se nisem nikoli čudil Mirini otožnosti in sanjavoosti. Mislil sem, da je take naravi. A če bi bilo to njena prav, se v blaznosti ne bi bila smela izpremeniti. Toda izpremenila se je! In zato sklepam:

Njena otožnost je izvirala iz skrivnega gorja. Z razumom vred ji je ugasnil spomin na to gorje. Prestala je trpeti, zato se je telesno popravila.

Moj sum ima pa še drugo, bolj tehtno podlago. Ko sem jo neko popoldne posetil v sanatoriju, sem jo zalotil, da je s solničnikom črtala v pesek ime „Ciril“.

V tistem trenutku je bila kakor izpremenjena. Njen obraz je bil ves ozarjen, prav kakor da se drami za njim razum...

Ta dogodek me je zadel kakor nož v srce. Ne moreš si misliti, kako sem nesrečen. Naj zdaj Mira ozdravi ali ne, mojega trpljenja ne bo nikoli konca.

Toda sovražiti je ne morem. Tudi če je bila njena ljubezen laž, sem ji dolžnik za vso srečo svojega življenja. Če se je poročila z menoj vkljub svoji ljubezni do drugega, ni storila tega iz ničemurnosti ali

pohlepa po denarju, ampak iz drugega, plemenitega in nesebičnega nagiba. Tega nagiba ji ne morem zameriti!

Potrudil se bom, da razjasnim temo, ki me obdaja. Njena mati bi mi nemara lahko kaj povedala. A vem, da ne bo hotela govoriti. Če se je Mira žrvovala, ko je postala moja žena, je mogla storiti to samo na materino prigovarjanje.

Upam, da pridem tudi brez pomoči gospe Zorčeve do jasnega dognanja.

Kakršnokoli bo to dognanje, Miri odpustim že naprej. Nič jeze ni v meni, nič sovraštva, samo neizmerna bridkost. Ljubil sem jo, ljubim jo in ljubil jo bom zmerom, naj se zgodi kar se hoče.

Poznaš me, Milan, da nisem tak ljubosumen divjak, za kakršnega me morda imajo. Ti veš, da sem dober, pravičen in vedno dostopen usmiljenju. O, tudi jaz bi bil zmožen zatajiti samega sebe. Žrtvoval bi se, če bi prišla taka ura!

A pustiva te nevesele stvari. Rad bi vedel, kako je s teboj in kaj doživljaš. Tu pripovedujejo, da imate hude boje in da razsajajo med četami nalezljive bolezni.

Ali je Tone Skobec še pod tvojim poveljstvom? Kako si zadovoljen z njim?

Piši mi, kadar boš utegnil. Želim, da bi bila v trenutku, ko bereš moje vrstice, vaša zmaga že dobljena in najino svidenje blizu.

Srčno te pozdravlja in bratsko ti stiska roko

zmerom tvoj

Andrej.“

„Da,“ je zamrmral častnik, „Andrejeva slutnja mora biti pravilna. Velikokrat sem se čudil Mirini potrnosti. Če pomislim, kako dobro se ji je godilo in s kolikšno ljubeznijo jo je obdajal... ne, ta otožnost bi bila nemogoča, da je ni glodala v srcu skrita bol: Od samega gorja je zblaznela! Ubogi Andrej!“

Sredi teh misli je zdajci začul s sosednje postelje ganljivo, proseče stokanje:

„Gospod poročnik... tako rad bi ročnik?“

„Kaj bi rad, Tone?“

„Gospod poročnik... tako rad bi vedel... kaj mi pišejo... pa ne morem!... Ali bi hoteli... biti tako dobri?“

Bolnikova koščena roka se je z neskončnim naporom iztegnila proti poročniku in mu pomolila pismo.

„Razumem, Tone,“ je rekel častnik. „Rad bi, da ti preberem pismo, jeli?“

Siromak ni mogel več reči: prosim! Samo pokimal je... Nato je trudno zaprl oči in dve solzi sta se mu poce-dili izpod trepalnic.

Milan Stankovič je začutil, da ne sme odbiti prošnje. Te vrstice iz doma-čega kraja so bile umirajočemu po-slednji pozdrav življenja...

Vzel je ovoj, potegnil iz njega list navadnega, zmečkanega papirja, po-ččkanega z okorno drvarsko pisavo in vse vprek pokapanega in poskroplje-nega s črnilom, ga razgrnil pred seboj in jel brati, s pridruženim glasom, da drugi bolniki ne bi slišali:

„Moj ljubi fant!“

„Čudil se boš temu pisanju, ko veš, da se moji roki bolj spodobijo sekira kakor pero. Pa ne gre dru-gače. Pišem ti, ker ti moram spo-ročiti važno reč.“

Nič se ne ustraši, pri nas doma je vse v redu. Zdravi smo, hvala Bogu, mati in otročaji in jaz, samo po tebi nam je dolgčas in zelo všeč bi nam bilo, če bi te kmalu videli.

Namen tega pisma je, da ti za-upam veliko skrivnost. Zalotil sem jo tisti večer, ko sva med nevihto vedrila v Lokarjevem parku. Ta skrivnost zadeva tovarnarja in nje-govo okolico. Doma ti je nisem ho-tel povedati, zakaj istorija je po-sebne sorte...

Tu je poročnik prestal. Vse se je oglasila v njem. Ali je imel pravico zvedeti skrivnost, o kateri je govorilo pisanje?

Toda umirajoči se je oglasil:

„Nu... gospod poročnik... kako gre naprej?“

Milan je začutil, da mora nadalje-vati.

„Samo, veš,“ je pisal Martin Skobec, „že nekaj časa se mi doga-ja, da me na vsem lepem oblije pot in se mi zvrta v glavi; kar nasloniti se moram, da ne padem. In človek se premalo varuje pri delu in pri zajcih, zaradi katerih me paznik tako po strani gleda. Kam bi pa prišel, če bi zmerom mislil na na-hod, ki ga lahko dobim!“

Pa če je že tako, pravim sam pri sebi, tedaj moram biti priprav-ljen, da me nekega dne stisne, ka-kor strica Matevža pred letom dni. Še „z Bogom“ ni utegnil reči, siro-mak!

Nu, in sem si dejal, da ti mo-ram zaupati tisto skrivnost, nemara ti bo kdaj koristila, ko mene več ne bo. Človek nikoli ne ve, kaj pride.

Tak čuj. Spominjaš se še, da sem te pustil tisto noč v Lokarje-vem parku nekaj trenutkov samega in sem šel nastavit zanko na po-sebno ugodnem kraju. A tema je bila taka, da sem zašel. In ko se oziram na desno in levo, češ, kje stojim, se zdajci zabliška in jaz za-gledam pred seboj tovarnarjev bal-kon... in kaj še?... moškega, ki je prav tedaj skočil z balkona, in drugega moškega, ki je po drevo-redu prihajal proti vili!... Pa to še ni bilo vse. Tik za tem se zabliška v drugo in v svetlobi novega bliska se pokaže, na oknu ženska — to-varnarjeva gospa, dobro sem jo vi-del!“

Pri teh besedah se je poročnik zdrznil. Prestal je brati in se krädoma ozrl na Toneta. Ubogi fant je ležal z zvrnjeno glavo; morda ga vobče ni več slišal...

A Milan se ni mogel premagati. Nič več ni ugibal, ali ima pravico do Skobecove skrivnosti ali ne. Bled kakor smrt je nadaljeval:

„Tako sem jo spoznal. In veš kaj je storila? Roko je ponesla k ustom in vrgla za tistim, ki je bežal, sla-dak poljub... Lahko si misliš, da ni bilo dolgčas gledati!“

In kdo je bil tisti, ki je prihajal po drevoredu? Tovarnar je bil! Tu-di on je videl... Ne bom ti pravil, da je bil zelo nezadovoljen... Ka-kor bi trenil, je izdrl samokres in ustrelil za beguncem. A on! je od-nesel pete; gospod je nekaj časa te-kel za njim, nato pa se je vrnil z dolgim nosom.

Ubral jo je naravnost proti bal-konu — in noter! „Vraga,“ sem si dejal, „vroče bo, kakor kažel!“ Skril sem se pod balkon in jel poslušati. Predstavi si moje začudenje, ko sli-šim namestu gospejinega glasu glas

gospodične Ljube, ki prosi: „Usmili sel... Odpusti!“

Nekaj trenutkov nisem vedel, kaj naj mislim. A potlej se mi je zasvitalo. Gospa, videč, da je zasa-čena, je bila poklicala ubožico in jo preprosila, da je vzela krivdo nase. Tovarnar se je dal prekaniti in je res mislil, da je dekle ponoči spustilo nekoga k sebi. Lahko si misliš, kake ji je pel!

V meni je kar vrelo. In to ni čudo, če slišiš, kako zmerjajo ne-dolžnega človeka, ki ni ničesar sto-ril in ničesar ne reče v svojo ob-rambo. Samo jokala je, kamen bi se je bil usmili!

Spominjaš se, kako sva potem odšla in kako me je oplazilo na po-vratku. S tvojo pomočjo sem se vr-nil domov. A drugi dan so našli v parku moje stopinje in lovski ču-vaj mi je sledil prav do koč. Trda bi nam bila predla, če bi ne bil namignil, da nekaj vem in da ne mislim držati jezika za zobmi. Go-spod Lokar ni maral pohujšanja; bal se je govorice o nekom, ki je bil ponoči pri gospodični Ljubi. Kaj bi šele storil, če bi vedel, da je bil tisti nekdo pri njegovi gospe!

Gospodična Ljuba je kmalu po-tem izginila iz Zabrega. Ubožica me je sama prosila, naj molčim. Ustregel sem ji in mislim, da je bilo prav tako. A človek nikoli ne ve, kaj prinese bodočnost. Lahko bi kdaj nastala prilika, da bi kazalo reči gospodu bogatinu:

„Hej, vi, nikar se ne repenčite! drugače bomo povedali ljudem, kako je ubogo nedolžno dekle plačalo ra-čun za pretkanko, ki je znala spe-ljati moža za nos...“

Sesedel bi se, to vem, ker ima svojo ženo za svetnico.

Res pa je, da se je nesrečnici zmešalo in se zaradi tega ne spodo-bi slabo govoriti o njej.

To je vse, kar sem ti hotel po-vedati, Tone... Če se zgodi, da jo lepega dne odkurim, boš vedel isto-rijo, ki ti utegne kdaj koristiti.

Prsti me že bolijo od pisanja, zato končam. Lepo te pozdravljamo in ti želimo vsega dobrega, posebno pa jaz, tvoj oče

Martin.“

(Dalje prihodnjič.)

Prihodnja številka že v četrtek!

Za Evine hčere

Moj dom — moj svet

Nedelja v mestu in na deželi

Na kmetih, kjer so si še obdržali stare običaje, je nedelja čisto drugačen dan kakor delavnik. S čisto drugačno voljo ljudje vstanejo, čeprav ob isti uri kakor sicer. Že konje snažijo in krmijo nekam praznično, hoteč jim dati nekaj svojega razpoloženja, ter jim nasujejo v jasli malo manj rezanice in malo več ovsu. Sicer kmetje tudi v nedeljo ne počivajo, vsaj dopoldne ne, vendar delajo z nekim mirom in užitek. A ta dela služijo le olepšanju domačije, skedenj in kolnica ostaneta zaprta. Praznična volja pa ne prevzame samo gospodarja, ampak tudi gospodinj in posle ter doseže višek, ko se vsi mašno oblečeni odpravijo v cerkev. Če gospod pri pridigi „lepo govorijo“, da to priliko za dolg pomenek in medsebojno navduševanje za čednostno življenje, pri nekaterih tudi za trebljenje slame iz sosedovega očesa. Če pa je pridiga manj zanimiva, jo pospremijo vaščani s polurnim dremanjem. Po prihodu iz cerkve nakrmi gospodar živino, mati pa pripravi kosilo, ki je tudi dobič boljše od delavniškega. Po južini gredo domači k nauku, potem pa posedejo: poleti v senci na vrtu, pozimi pa v hiši s pratiko v roki, ali pa ob razgovorih. Može gredo tudi v gostilno, kjer ob kozarčku vina kako brihtno uganje. Tako poteče vsa nedelja v znamenju počitka in praznovanja.

Kako pa je z nedeljo v mestu? Naihujše je pač pri delavcih ženi. Med tednom navadno tudi ona služi, nedeljo pa porabi za pranje in šivanje. Če ima odrasle otroke, dela navadno še zanje, ker jih pošlje na izlet, na sportno igrišče ali sicer kam, da se vsaj mladina razvedri, ko se sama ne more. Tudi mož hoče imeti boljše kosilo v nedeljo, zato je prav za prav ta dan za ženo in mater hujši od delavnika ali vsaj ne prijetnejši.

A tudi v gmotno boljše podprtih slojih je nedelja redko dan počitka za gospodinj. Ali mora biti nedeljski obed bolj bogat, kar povzroči nekaj ur dela ob štedilniku, in ker gospod soprogo pozno vstane, se tudi pospravljanje sob zavleče. In popoldne? Tedaj je na vrsti običajni nedeljski izlet in spet mora biti žena v kuhinji, da pripravi kavo, takoj za tem pa še večerjo. Ali pa je na sporedu popoldanski izprehod z otroki, pri čemer je oblačenje bolj važno od izprehajanja. Zato rada počitlik pred odhodom z doma nedeljska zakonska nevihta, ker se je bil otrok pomazal, ali se žena ni mogla pravočasno napraviti itd. In pogosto vzdihne gospodinja iz globine duše: „O, da bi že bila nedelja pri kraju in bi spet lahko v miru delala!“

Kako temu pomagati? Težko je reči. Zavedajmo se pred vsem, da je nedelja — ali bi vsaj morala biti — dan duševnega

in telesnega počitka. Če med tednom telesno delamo, privoščimo v nedeljo telesu miru in se ukvarjamo z dobrim štivom. Duhovni delavci pa naj vrže v nedeljo knjige v kot, palico v roke in ven v božjo naravo! Gospodinja in mati, ti pa išči ob krepi podpora svojega zakonskega druga pot, po kateri prideš do tega, da boš vsako nedeljo zvečer lahko rekla: „Tako je bilo prav“, ne pa: „Hvala Bogu, da je konec nedelje!“

ROKAYICE

jelenova koža, Nappa podložene,
čavable, Juhten, Glace, Triko
velika izbira 96

Srečko Yršič nasled.

Y. ČESJAK

Šelenburgova ulica 3

Božič in gospodinja

Kakao-pecivo

Zgneti v testo 23 dkg moke, 25 dkg sladkorja, 1 žlico masti, 1 pecivni prah, 2 celi jajci in 4 dkg kakava, ki si ga stopila v mleku, deni v namazan kalup in speci.

„Damske kaprice“

Razvaljaj testo iz 50 dkg moke, 25 dkg masla, 25 dkg sladkorja, 1 pecivnega praha, nekaj žlic kisle smetane in 3 rumenjakov. Deni ga v namazan pekač in peci. Ko je pečeno, namažeš s poljubno mezgo, iz 3 beljakov in 20 dkg sladkorja napravi sneg, in ga namaži vrh mezge. Deni vse v pečico, da sneg zarumeni, vendar se ne sme strditi. Še toplo razreži na rezine.

Velika izbira najfiniših in
najmodernejših klobukov
samo pri

ZOFIJI MAHNIČ, modni salon LJUBLJANA
Sv. Petra c. 8. — Nizke cene!

Biskvitna rulada

Mešaj pol ure 10 rumenjakov in 17 dkg sladkorja. Prideni 12 dkg moke in snega 10 beljakov ter speci v dobro namazani posodi. Pečeno stresi na desko, namaži z mezgo (marmelado), zvij, potresi s sladkorjem, zreži na poševne tenke rezine. Ta količina zadošča za 10—12 oseb.

Mandljev puding

Mešaj pol ure 14 dkg masla, 12 dkg sladkorja in 6 rumenjakov. Dodeni 2 pretlačeni, v mleku namočeni žemlji, 12 dkg mandljev in snega 6 beljakov. Peci v sred-

nje vroči pečici, pečeno potresi s sladkorjem, ali pa polij s kuhanim vinom.

Pomarančne rezine

Mešaj 20 dkg masla, 30 dkg sladkorja in 6 rumenjakov. Dodaj soka $\frac{1}{4}$ limone, 25 dkg moke in snega 6 jajc. Zlij v dobro namazan kalup in navrh nadevaj nekaj dobro ohlajenih pomarančnih krhljev, lahko pa tudi narezana jabolka, slive, češnje, vobče vsako sadje. Peci v vroči pečici, vroče razreži in potresi s sladkorjem. To pecivo je izredno okusno toplo ali mrzlo.

Pišketi (obeski za drevesce)

15 dkg sladkorja, 25 dkg surovega masla, 25 dkg moke, 2 rumenjaka in olupek limone. Najprej zdrobi maslo z moko, potem sladkor, nato še rumenjaka. Vdelaj testo, napravi razne oblike, kakor kifelčke, obročke, preste, pomaži z beljakom, potresi z mandlji ali orehi, deni na pomazano pločo in peci.

Linški krofi (obeski za drevesce)

14 dkg surovega masla, 14 dkg moke, 14 dkg sladkorja, 14 dkg mandljev ali zmletih orehov, malo dišav, 2 rumenjaka. Napravi testo, zvaljaj, zreži v razne oblike, pomaži z beljaki in potresi z mandlji ali orehi, ter deni na pomazani ploči peči.

„Huzarski krofi“

12 dkg surovega masla, 6 dkg vaniljnega sladkorja, 2 rumenjaka, dobro zmešaj, prideni 16 dkg moke ter naredi testo. Potem napravi krofe. V sredi pritisni s prstom, da nastane majhna votlina, zgornji del pomaži z beljaki, pomoči v zmlete orehe ali mandlje, premešane s kristalnim sladkorjem. Deni na pomazano pločo. Ko je pečeno, deni v sredo malo mezge.

Čokoladni kolački

Zmešaj $\frac{1}{4}$ kg sladkorja s $\frac{1}{4}$ kg neolupljenih, seskljanih mandljev in z 18 dkg nastrgane čokolade; dodeni snega 3 velikih beljakov ter zvaljaj na deski, ki si jo dobro posula s sladkorjem in moko. Potem izreži z obodcem kolačke, ki jih spečeš na ploči, namazani z voskom.

Medeni piškoti (obeski za drevesce)

21 dkg sladkorja, $5\frac{1}{2}$ dkg medu, 28 dkg moke, 2 noževi konici sode, 5 dkg cimeta, malo limonovega olupka, 2 jajci, napravi testo. Testo mora biti trdo, če je pa pretrdo, dodaj nekaj mleka. Za nožev hrbet debelo razvaljaj, namaži z jajcem in napravi pravokotne oblike. $\frac{1}{2}$ mandelja v sredo. Namaži pločo ter peci 5—6 minut v vroči pečici.

V kraljestvu loncev

Krompirjeva klobasa

1 kg kuhane ali pretlačenega krompirja zmešaj s 15 dkg moke, 2 jajci, 5 dkg

Snežne
čevlje

in galoje sprejema
v popravilo trdoka

M. TREBAR
SV. PETRA CESTA 5

Športne čepice

v največji izbiri na drobno in debelo, perilo, trikotaža, nogavice, kravate itd. Najcenejši nakup pri

A. PRESKER, Ljubljana

Sv. Petra cesta.

Kaj obetajo kini

ELITNI HANO MATICA

Telefon 2124

Najlepši in najdobnejši kino, ležec v centru mesta. Predvaja premiere največjih in najboljših vefilmov. — Izvrstna godba.

Sporod prihodnjih dni:

Žena na mesecu

Epohalen vefilm Fritza Langa. Raketni polet na luno

Willy Fritsch — Gerda Maurus

Najlepša žena Amerike očarljiva

BILLIE DOVE

v filmu nepozabnega šarma:

Po čem hrepeni lepa žena?

Žena na mesecu

(Premijera v Elitnem kinu Matica.)

Filmi Fritza Langa so vedno senzacija! Veliki režiser „Metropolisa“ in „Spionov“ ustvarja prav poseben tip režije ter so njegova dela vedno originalna in edinstvena. On ustvarja neobičajne efekte, fantastične načrte, zamisleke in kar je glavno, njegovi filmi so polni razgibanosti in najnapetjše vsebine. „Žena na mesecu“ je njegovo najnovejše delo, posneto po fantastičnem romanu njegove žene pisateljice Thee Harbou. Smela je ideja tega filmskega umotvora, originalna njegova izvedba in neobičajno silovit je učinek filma na gledalca. Prikazano je potovanje prve

rihanega sira in malo soli. Iz tega napravi klobaso, katero da v prtič, potresen z omako, zaveži in kuhaj 20 minut v slanem kropu.

Riž s špinacami

Postna jed

Kuhaj špinac brez vode t. j. ko opereš špinac, jo deni v kožo, prav malo posoli in pusti tako, da se odkrita kuha. Ko je prav mehka in se posuši tudi voda, ki se je prikazala med kuhanjem, dodaj pol olja, pol svežega masla, čebulce, peteršilja in česna, 2 pesti na vsako osebo riža in dosti popra. Zalivaj pridno z juho ali zelenjavo vodo. Dokler se riž ne skuha. Nazadnje primešaj dosti sira (parmezan). Odstavi od ognja, da v skledo ter pusti, preden daš na mizo, 5–10 minut pokrito.

Zeleni rezanci (Vdelani s špinac)

Napravi rezance kakor navadno, samo da — ko imaš pripravljeno moko in jajce — primešaj še brez vode kuhano in sesekljano špinac. Vdelaj, dobro razvaljaj, grezi na rezance, skuhaj ter zabeli z maslom ali sirom (parmezanom), ali pa s paradižnikovo omako.

Paradižnikova omaka

Deni paradižnike (ali konzervo) na olje prideni je korenje nastrgane korenine zelene in peteršilja, tudi sesekljan zelen peteršilj, čebulce, česna, prav malo zalij in pusti da se duši.

peščice ljudi na mesec. Ene vodi tja gori čisti idealizem in znanost, druge spet čisto materialni nagibi, pohlep po zlatu in bogastvu.

Dejanje samo je zelo napeto in veldramatično. Stari učenjak je znanstveno dokazal, da je danes s pomočjo najmodernejše tehnike plovba na mesec mogoča in da se nahajajo gori zlato in dragocene rude. Mladi inženjer Helij je edini, ki je veroval učenjakovim teorijam; zato je po njegovih tajnih načrtih zgradil ogromno zračno raketo in s to nameraval uresničiti fantastično profesorjevo idejo. Svojo skrivnost je zaupal poleg staremu profesorju še svojemu prijatelju inženjerju Vindegerju in mladi astronomki Fridi, v katero je bil Helij zaljubljen, ki pa se je zaročila z Vindegerjem, ker ji Helij v svoji prezaposlenosti nikdar ni omenil svojih čuvstev do nje. Toda za načrt so kmalu zvedeli tudi drugi in neka finančna skupina je

Kino Ideal

ORFEO

Radha

(Srce maharadž)

Grandiozen vefilm balinga čara tajstvene Indije

Basil i poljski mes

Velik kriminalni vefilm velenapetih senzacij

po slovitem istoimenskem romanu CONANA DOYLA

sklenila polet na vsak način preprečiti ali pa se ga udeležiti po svojem zastopniku. Ves svet je z največjo napetostjo občudoval divni start rakete. Vse je šlo po sreči in naši pogumni potniki so končno pristali na mesecu. Stari profesor je res našel na luni zlato, moral je pa zato žrtvovati svoje življenje. In sedaj se odigrava pred očmi gledalca drama, velenapeta in grozna po svoji vsebini: zgodba, ki nam predločuje človeka — istega kakor na zemlji, človeka z vsemi dobrimi in plemenitimi lastnostmi, obenem pa tudi človeka zle in pokvarjene duše. Silovit je učinek te drame, — grandiozna melodija blagoslova in prekletstva, ki spremlja človeka na vseh njegovih potih.

Glavni vlogi v filmu igra Gerda Maurus in Willy Fritsch; ona je v svoji vlogi naravna, naravnost sijajna. Willy Fritsch pa je po tej svoji kreaciji pokazal svoje velike zmožnosti in neoporečen talent. Izginila je njegova prejšnja osladna linija nositelja ljubavnih vlog — zato pa kaže mnogo več močivosti in odločnosti. Izvrstna tipa sta Fritz Rasp in Hans Pohl v vlogi starega profesorja učenjaka. — Film bo brez dvoma zelo ugajal.

Teater. (Kino Ljubljanski dvor.)

V preteklem tednu smo videli lep film „Teater“ (Der Mann, der nicht liebt) ali „Blaznež na odru“. Režiser Briguone nam je podal lepo zrežirano igro simpatičnega Gustava Diessla in lepe grofice Esterhazyjeve. Film je prirejen po Dumasovem gledališkem komadu in nam prikazuje uporno borbo mladega igralca za žensko ljubezen. Kakor pogosto v življenju se razočaran vrže v razvrat, v blazno donjuanstvo, zakaj ženska krutost je ubila v njem srce, ostalo je še samo telo brez duše. Slike so bile lepe, tempo dober in prijazen konec neprisiljen.

KINO DVOR
LJUBLJANSKI

Danes premijera senzacionalnega filma

„Kako pridemo na svet“

Strogo ločene predstave.

Mladini prepovedano!

Ta popolnoma novi film je izreden dohodek za kinopubliko, ker s sliko prikazuje ves razvoj človeka od spočetja do rojstva. Zaljubljenost, ljubezen, spočetje, rojstvo in rast novega človeka. Za uvod humoreska. V delavnikih ob 4., 7., 8., 9., v praznikih in nedeljo ob 11., 3., 5., 6., 8., 9.

Bližnji program

„Carmen“

Po znani operi, ki jo pravkar pojejo v Ljubljani. Senzacija tega filma je največji umetnik-komik Charlie Chaplin, ki je s svojo igro in originalnostjo napravil iz opere parodijo.

Zlikovci v fraku

(Aufruhr im Jungesellenheim)

Odlična vesela igra! Siegfried Arno in Kurt Gerron konkurirata z največjim uspehom Patu in Patachonu.

Gentleman Jim in policist

Gentleman Jim se je neudobno, predsedal na klopi v Hyde-Parku. Kadar se drevje ogoli in postanejo Londončanke, ki se nimajo kožuha, prijazne in ljubezne s svojimi možmi in jame Jim neudobno predsedati na svoji klopi; takrat, da, takrat je zima tu.

Skrajni čas, da se človek odpravi na lepše! Gentleman Jim nikakor ni mislil na kaj nedosegljivega; potovanje na Sredozemsko morje ali na Kanarske otoke, ki tako slove po svojem podnebjju, ali pa h Koepsovi piramidi — Bog ne daj takih misli! Tri mesece v policijskem zaporu — to je bila vsa njegova želja. Tri mesece stanovanja in redne hrane in zraven še primerne družbe — to je bilo vse, več ni potreboval.

Nu, ko je v gentlemanu Jimu dozorrel sklep, se je brez odloga spravil na njega izvedbo. Potov je bilo nebroj. Najprijetnejši: v dragi restavraciji bi se obilno najedel, potem pa, ko bi izjavil, da mu ni moči plačati, bi se dal lepo in brez sitnosti odvesti po policijskem uradniku. Ostalo bi oskrbel človekoljuben sodnik.

Gentleman Jim se je odpravil na izprehod po elegantnih ulicah. Pred bajno razsvetljeno restavracijo je obstal. Glede svoje vnanjosti od kolen navzgor je bil docela brez skrbi. Gentleman Jim je bil odkrit, njegov klobuk je bil razmeroma v redu in neka usmiljena vdova mu je bila nedavno podarila zimski plašč svojega drugega pokojnega moža. Če se mu le posreči neopaženo priti do mize, bo vse dobro. Pečena raca, si je mislil Jim, bi bilo ravno prav, zraven pa steklenica dobre kapljice, malo sira, čaša turške in smotke. Vse skupaj samo deset, kvečjemu petnajst šilingov; na tuje troške nikakor ne bi hotel prerazsipno živeti. Dobra večerja bi ga okrepila za pot v policijski zapor.

Toda ko je gentleman Jim stopil v razkošno dvorano, je slučajno zadel pogled plačilnega natakarja ob njegove razcapane hlače in stare, pošvedrane čevlje. Krepke in uslužne roke so ga naglo spet postavile na prosto in obvarovale ogroženo pečeno raco neslavne usode.

Gentleman Jim je naravnal svoje korake proti trgovskemu predelu mesta. Moral se bo domisliti česa drugega.

Na vogalu je Jimovo pozornost zbudila razkošno razsvetljena in umetniško urejena izložba usnjatih izdelkov.

Po dolgem, brezuspešnem iskanju je Jim vendarle našel, kar je iskal: drobec asfalta z razrvanega cestišča, ki ga je z vso silo treščil v stekleno izložbo. Okoli vogala so pritekli ljudje, njim na čelu stražnik. Jim je mirno slal z rokami v žepih in se nasmehnil ob pogledu na medene gumbce.

„Kdo je to storil?“ je razburjen poizvedoval stražnik.

„Ali ne mislite, da bi jaz utegnil biti kaj v zvezi s tem?“ Gentleman Jim je zadal to vprašanje ne čisto nezbadljivo, vendar prijazno, kakor se spodobi.

Toda stražnik se ni niti zmenil zanj. Ljudje, ki razbijajo steklene izložbe, se ne spuščajo v ironične pogovore s policijo, nego jo kar moči naglo odkurijo. Nekaj hiš naprej je zagledal stražnik moža, ki je tekkel za avtobusom. In zaščitnik javnega reda je zavihtil pendrek in jo jadrno ubral za njim. Razočaran se je gentleman Jim obrnil proč.

Nenaden strah ga je obšel, da ga ni morda kaka strašna zakletev napravila neprijemljivega. Ta misel ga je spravila v brezupen strah in ko je tisti trenutek zagledal drugega stražnika, ki je veličastno stal pred gledališčem, je pograbil po rešilni bilki „razgrajanja in nespodobnega vedenja na ulici“.

Z vso silo svojega hrupavega glasu je jel Jim kriče psovati, nezmislno kvantati ter sramotiti svojo taščo. Stražnik ga je samo pogledal, potem pa je obrnil gentlemanu Jimu hrbet in pripomnil miroljubnemu meščanu, ki je šel mimo:

„To je eden izmed študentov Cambridgeške univerze, ki slave zmago nad Oxfordom. Radi razgrajajo, drugače pa niso nevarni. Ukazano nam je, da jih pustimo pri miru.“

Obupan je Jim opustil jalovi trud.

V trgovini s smotkami se mu je naposled ponudila prilika: lepo oblečen gospod si je tam prižigal smotko; prej pa je bil odložil svoj svileni dežnik v kot za vrata. Gentleman Jim je predrzno stopil v prodajalno, pograbil dežnik in šel. Mož s smotko je naglo pritekel za njim.

„Moj dežnik,“ je zavpil grozeče.

„Res?“ se je zarogal gentleman Jim. „Nu, zakaj pa ne pokličete stražnika? Vzel sem vaš dežnik. Tak kričite vendar! Tamle na vogalu stoji eden izmed vaših prijateljev.“

Lastnik dežnika je zadržal korak. Jim takisto — že se mu je porodila zla slutnja. Stražnik na vogalu si je radovedno ogledaval oba pasanta, pripravljen, da takoj poseže vmes, če se izkaže potreba.

„Kakopak,“ je rekel mož brez dežnika, „seveda — to se pravi — saj veste, kako pride do takih nesporazumljenj. — Jaz — če je dežnik vaš, prosim, oprostite, — danes opoldne v restavraciji — da, tako bo — če veste, da je vaš — seveda rade volje — oprostite —“

Bivši lastnik dežnika je zatrobil na umik. In policijski stražnik je jadrno priskočil na pomoč neki dami v kožuhi in ji pomagal čez prazno cesto, da je ne bi povozil voz cestne železnice, ki je bil takrat kakih tri sto metrov daleč.

Gentleman Jim je šel dalje. Prišel je spet do tistega kraja, kjer je bil razdejan tlak, in je videl, da je hodil v krogu. Besen je zalučal dežnik v blato in jel preklinjati može s čeladami in gumijastimi pendreki.

Naposled je prišel do trga White-chapel. Bil je zbit in si je želel samo še svoje klopi v Hyde-Parku.

Toda na nenavadno pokojnem trgu je gentleman Jim novič postal. Tam stoji majhna, stara, z bršljanom obrasla cerkev. Skozi vijoličasto poslikano okno je prijazno sijala mehka svetloba; gotovo je bil v cerkvi organist in se pripravljel za nedeljsko mašo. Ljubki glasovi so prihajali gentlemanu Jimu na uho in ga priklenili na železno ograjo okoli cerkve.

Ščip je sijal svetlo in pokojno; v okolici je bilo le malo voz in pešcev. Himna, ki jo je igral organist, je gentlemana Jima čedalje bolj uklepala, zakaj poznal jo je in pel še v tistih časih, ko so bile v njegovem življenju še stvari kakor rodbina in rožni grmi in lepe sanje in prijatelji in snežnobeli ovratniki.

Tisti trenutek je Jima obšla neodoljiva želja, da začne novič boj z nehvaležno usodo. Poskusil bi se potegniti iz blata; napravil bi iz sebe moža. Se je bilo čas, saj je bil še razmeroma mlad. Te misli in mogočni zvoki orgelj so mu razgibali vso notranjost. Jutri pojde v lukso, da si poišče dela. Neki uvoznik lesa mu je bil pred tedni ponudil službo voznika. Poiskal ga bo in prosil za delo. Tako se bo spet vrnil v krog poštenih in spodobnih ljudi. Vrnil —

Gentleman Jim je začutil tujo roko na ramah. Ozrl se je in zagledal široki obraz policijskega stražnika.

„Kaj počnete tu?“ je vprašal policist.

„Nič,“ je odgovoril gentleman Jim.

„Potem vas pozovem s seboj,“ je rekel stražnik.

„Tri mesece,“ je rekel drugo jutro sodnik policijskega sodišča.

Rex Beach:

Zlati demon

Pustolovni roman

Prejšnja vsebina. Politik McNamara si je znal podvreči starega in nesamostojnega sodnika Stillmana za svoje nečedne namene. Pod pretvezo, da si lastniki zlatokopov v Nomu na Aljaski niso postavnim potom pridobili pravic za pridobivanje zlata, jih kratko malo prežene, kope pa zasede. Med osleparjenci sta tudi Glenister in Dextery. Glenister ljubi Heleno, sodnikovo nečakinjo; njej dvori tudi McNamara, ki jo je že zaprosil za roko. Helen si s svojimi čustvi ni na jasnem, vendar misli, da bi mogla McNamaro ljubiti; saj ne sluti, da je politik slepar. Glenistra jo je strah: pred meseci, ko se je skupaj z njim in Dexteryjem vozila s parnikom v Nome, jo je siloma objel in poljubil.

Osleparjeni zlatokopi so odločeni priberiti si nazaj svoje pravice tudi z orožjem. Glenister jim odsvetuje; Stillman in McNamara imata za seboj vojaštvo. Ker ga ne poslušajo, sklene Heleno posvariti. V tem se uporniki pripravljajo, da naskočijo Stillmanovo hišo. Ko zagledajo Glenistra s Heleno na oknu, so prepričani, da je Glenister izdajica, a Helen reši položaj. Polagoma se ji odpirajo oči.

Da dozna vso resnico, se odpravi k Cherry Malottovi, pustolovki, o kateri je čula, da ljubi Glenistra. Cherry je prepričana, da je Helen zaupnica McNamara, in ji pokaže vrata. Ponižana in osramočena se vrne deklica domov.

McNamara čuti, da mu postajajo zlatokopi nevarni, zato jih namerava poloviti in vreči v ječo. Pod njegovim vplivom jame sodnik Heleni prigovarjati, naj zvodi Glenistra v past — tistega Glenistra, ki ju je bil prejšnji večer rešil gotove smrti. To je deklici preveč; brez pomišljanja se odpravi v noč, da opozori Glenistra na pretečo nevarnost.

Z njeno pomočjo se Glenistru posreči pobegniti. Njegova prva misel je posvariti tovariše. Zato odide k Cherry, da mu posodi svojega konja; z njim bi odjezdil v hrib, kjer se skriva Dextery.

„Zakaj misliš venomer na ono drugo?“ je trdo zavpila. „Slaba je in hinavska. Enkrat te je že izdala! Tudi zdaj ima prste vmes. Zakaj nisi mož in je ne pozabiš?“

„Ne morem. A motiš se, če misliš, da je slaba. Čula je o načrtu in postavila svoje dobro ime na kocko, da me posvari.“

Cherry je pobledela.

„Sama je prišla v krčmo? To je storila?“

Prikimal je.

„Ti si pošten z menoj, Roy, in zato bom tudi jaz s teboj. Sita sem že laganja — sita vsega. Hotela sem ti dopovedati, da je lokavo in zavratno bitje, toda srce mi je govorilo drugače. Danes je bila pri meni in se je celo ponižala, samo da bi izvedela resnico — pred menoj se je ponižala, a jaz sem jo odslovila. Nekaj je slutila, a določnega ni vedela ničesar, in ko me je prosila pojasnil, sem jo zasramovala. Taka

sem. Rekla sem ji, naj gre k Struvu, ki se ji je ponudil, da ji natoči čistega vina.“

„Kaj zahteva za to?“

„Ali ne uganeš?“

„O, potem...“ Mladi mož je zaškratal z zobmi.

„Naj te ne vznemirja!“ je naglo povzela Cherry. „Znala se ga bo varovati. Sovraži ga.“

„In vendar ni slabši od onega drugega. Lopovi! Pojdiva, dekle, podvizati se morava!“

Povedal ji je, kaj naj sporoči Dexteryju, potem pa je šla v svojo sobo in smuknila v jahaško obleko. Oborožila se je s svojim malim revolverjem, a on ga ji je vzel iz rok.

NA VAS JE, DA ODLOČITE,
kakšen bo

„Roman“ v letu 1930

Mi s svoje strani smo vse pripravili.

Dali Vam bomo

ŠE ZANIMIVEJŠE BRANJE
ŠE BOLJ TOČNO ODPRAVO
ZNIZANJE NAROČNINE
in še marsikaj drugega!

Toda treba je

da priporočite naš list vsem svojim
znancem in nam tako
PRIDOBITE

vsaj enega novega bralca
ali naročnika!

„Če moraš že imeti orožje, mora biti dobro.“ Odpel je svojo lastno pištolo in ji jo stisnil v roko.

„A ti?“ se je skušala ubraniti.

„V desetih minutah dobim drugo. Še eno prošnjo, Cherry! Jaz se bom moral nekaj časa skrivati, a gospodični Chestrovi bi rad sporočil, naj pazi na svojega strica, zakaj začnjenja se obračunavanje in dečki ga gotovo obesijo, če jim pride v roke. To poslednje svarilo sem ji dolžan. Ali bi ga ji ti predala?“

„Zaradi tebe storim. Pusti ga tukaj — poskrbela bom, da ga jutri dobi. In, Roy — bodi tudi sam oprezen!“

Oči so se ji lesketale, a v njenih globinah zdaj ni bilo več samoljubja, nego samo še tajinstveni plamen ženske, ki se žrtvuje.

Skupaj sta šla v kolnico. Prižgal je žveplenko in poni je zarezgetal, ko je zagledal gospodarico. Pogladi je krotko žival, v tem pa jo je Glenister osedljal.

Ko je bila na konju, se je sklonila k njemu.

„Ali me poljubiš še enkrat, Roy — poslednjič?“

Vzel je njen od dežja mokri obraz v dlani in jo poljubil na ustnice kakor otroka. Tisti mah se je na oknu kolnice pojavil tuj obraz — samo za trenutek. Ne Cherry ne Glenister ga nista opazila.

„Pogumno dušo imaš — Bog te blagoslovi!“ Utrnil je luč in ji odprl vrata. Odjezdila je v vihar.

Vrnil se je v hišo, zakaj čas je pritisikal. Vrat ni zapahnil; odložil je premočeni suknjič, vzel papir in svinčnik in napisal pismo za Heleno. V eter je zavijal okoli kože, svetiljka se je kadila in Glenistru se je med pisanjem zdelo, da piha skozi odprta vrata.

Pisal je:

„Ne morem več. Prišel je konec in z njim sovraštvo in prelivanje krvi, ki sem ga hotel preprečiti. Ravnal sem po vaši želji, vendar sem bil prisiljen vrniti se k svojim prejšnjim metodam. Jutrišnji dan bo vse odločil. Pazite na svojega strica, a če mi imate kaj sporočiti, idite k Cherry Malottovi, ki je nama obema naklonjena. Vaš zne-rom udani Roy Glenister.“

Ko je pismo zapečatil, je prestal, ker je čutil, kako se mu vzdigujejo lasje na tilniku in ga po hrbtu mrzlo izpreletava. Srce mu je burneje zaplalo, mišice na hrbtu so se mu napele, kakor ob bližajoči se nevarnosti, a vendar mu je nekaj neodoljivega branilo, da bi se obrnil. Začul je šum za stolom in kapanje vode. To ni prihajalo od okna, a tudi ne s stropa. Sedel je s hrbtom proti kuhinjskim vratom in je čutil, da je nekaj grozečega v bližini. Uho mu je streglo na najmanjši glas; tedajci je začul slabotno škripanje mokrih čevljev.

Segel je z roko za pas, a se je spomnil, da nima več revolverja. Mehanično je s trepečo roko napisal naslov; za njim je neprestano nekaj kapalo kakor iz mokre obleke.

Nekaj časa je tako sedel. Tedajci pa je začul zaškrtnje revolverškega petelina. Obrnil je glavo in zagledal za seboj kvartaškega kralja, kakor da bi bil pravkar stopil iz morja, v mokri obleki, ki se je lepila na telo, in v luži vode, ki se je širila okoli njega. Medla svetloba je strahotno odražala

krčvito spačene črte obraza nad dvignjenim revolverjem in od slepega besa žareče oči.

Glenistru so divje švignile misli po glavi; bil si je v svesti, da njegovo življenje še nikoli ni bilo v toliki nevarnosti. Ko je izpregovoril, se je sam začudil pokoju svojega glasu.

„Kaj je, kvartaški kralj?“

Igralec ni odgovoril.

„Po kaj prihajate?“ je ponovil Roy.

„Obračunati imam z vami!“

„Stojte! Neoborožen sem. To je že vaš tretji poskus, da me spravite s poti. Vedeti hočem, zakaj!“

„Vzroka imam dovolj,“ je rekel igralec in stopil bliže, da mu je luč posijala na obraz. Dvignil je revolver.

Glenister mu je trdno pogledal v oči.

„Ne, hoste me ubili. Lopova bi ustrelili, ne pa neoboroženega moža. Vi niste morilec.“ Sedel je mirno in se ni ganil.

Kvartaškemu kralju se je spačil obraz:

„Res ne morem. Če bi mogel, bi vas bil ustrelil, še preden ste se obrnili. Vstanite in vzemite pištolo!“

„Nimam je; dal sem jo Cherry.“

„Da, in še več! Vse sem videl.“ Njegov pogled je obvisel na Cherry-nem malem revolverju, ki ga je bila odložila. „Evo vam revolverja — vzemite ga!“

„Ni prida. Dobili bi tistih šest nabojev v telo in ne bi niti čutili. Ne razumem vas. Če hočete, se bom bil z vami, a le, kadar bom prav oborožen.“

„Strahopetec! Dobro veste, da vas ne morem ubiti! Prej sem bil gentleman — in se tega še nisem čisto otrešal. Toda prihodnjič se ne bom pomisljal.“

Šel je zadenski iz sobe in tipaje prijel za kljuko. Ko je odprl vnanja vrata, je v hišo udaril dež. Izginil je kakor vihar, ostavljajoč za seboj vijugasto lužo — in osuplega moža, ki je z izsušenimi ustnicami strmel za njim.

Osemnajsto poglavje

NAČRT IN PROTINAČRT

Glenister je utrnil luč, zaprl vrata in se vrgel v nadaljne pustolovščine te viharne noči.

Pravkaršnja ura mu je bila razodela novo, skrivnostno nevarnost. Ali je bil kvartaški kralj ljubosumen zaradi Cherry? Drugače si njegovega vedenja ni vedel pojasniti.

Orkan je bil njegove zasledovalce razkropil, in Roy ni videl ničesar sumljivega, ko si je utiral pot od hiše do

hiše. V nekaterem stanovanju, kjer so bili pred njim ogleduhi, je dobil samo prestrašene žene in otroke. Može so jim bili odvedli.

Oni, ki jih je še o pravem času posvaril, so se naglo napravili in vzeli puške. Bližal se je veliki boj.

Ob zori so se uporniki zbrali v velikem skladišču. Rayno se je jelo svitati, ko sta planila noter Dextry in dolgi Simms ter prinesla poročilo o Cherry-nem junaštvu. Glenistru se je odvalil kamen s srca; dekletova usoda ga je nemalo skrbela.

„Divno dekle,“ jo je pohvalil stari rudokop in odložil premočeno obleko. „Napol mrtva je prijezdila k nam in zdaj čaka gori, da se vihar poleže. Kaj storimo zdaj mi? Kdaj obesimo politika?“

„Počakajmo rajši, da vidimo, kako se stvari razvijejo,“ je previdno svetoval Glenister. „Saj ne veš, kaj se še utegne zgoditi čez dan.“

Dextry je pristal.

V McNamarovi pisarni je vladalo veliko vznemirjenje; neprestano so prihajali in odhajali ljudje. On sam je srdito ždel na svojem stolu in pušil smotko za smotko. Govoril je bil z Voorheesom in ga je neusmiljeno zdelal.

„Trideset mož ste imeli vso noč na nogah — in kaj ste ujeli? Nekaj bedakov. Za Glenistra mi je bilo — a vi ste rajši pustili, da vam pobegne. Zdaj je boj neogiben. Da sem imel človeka, ki bi imel le za groš pameti v glavi, bi nam bilo danes igrača, a vi ste vse že od začetka pokvarili. Idite — tak idite že vendar!“

Poklical je drugega odposlanca, ki mu je vedel še manj povedati.

„Tu je po sredi izdaja. Nekdo je ljudi posvaril.“

„Glenistrovi hiši se ni nihče približal — razen gospodične Chestrove.“

„Kaj?“

„Gospodična Chestrova, da, sodnikova nečakinja. V temi smo jo pomotoma ustavili.“

Potem je prišel eden od tistih, ki so bili s Voorheesom v severni krčmi, in je povedal:

„Gospod Voorhees ne verjame, da sem, snoči videl gospodično v plesnem salonu. Bila je tam z Glenistrom. Gotovo mu je ona izdala naš načrt.“

McNamara je molčal. Toda ko je ostal sam, je jel s težkimi koraki hoditi po sobi gor in dol.

„Tak taka je stvar? Dobro. Glenister, to mi poplašča z življenjem. A tudi vi se boste še kesali, gospodična Helen!“

Odpravil se je k Stillmanu in mu povedal, kaj je zvedel. Sodnikova za-

čudena nejevernost se je naglo izprevrгла v jezo; poklical je svojo nečakinjo.

Prišla je dol, tiho in vsa blede, ker je bila čula glasno govorjenje. Starec jo je obsul s psovskami.

Deklica je mirno poslušala, dokler ni njen stric izustil zaničljive opazke na Glenistrov rovaš.

„Stoj, tega ne maram poslušati,“ je strastno oporekla. „Posvarila sem ga, ker bi ga bil ti žrtvoval. Glenister je človek častj in jaz sem mu hvaležna.“

McNamara jo je krotko prekinil.

„Bili ste, seveda prepričani, da ravna prav, toda vaše dejanje bo rodilo strašne posledice. Zdaj šele pride do upora in prelivanja krvi. Vse to sem želel preprečiti in zato sem hotel organizacijo razbiti. Ljudi bi zaprl za teden dni, to bi bilo vse — a zdaj so oboroženi, in drevi pride do boja.“

„Ne, ne!“ je vzkliknila. „Sile ne smete rabiti!“

„Ljudje sami dreve v pogubo. Zvedel sem, da hočejo naškočiti Midas, in zato pošljem pideset vojakov za varstvo zlatokopov. To bo najrnejša noč, kar jih je videl sever.“

S temi besedami je McNamara zapustil hišo in se odpravil k Voorheesu.

„Le sporočite jim to, gospodična Helen,“ se je smejal v pest, „čim preje, tem bolje! Poznam upornike. Pobesneli bodo, a vendar ne dovolj, da bi naškočili Midas. Prežali bodo name in če pridejo v mojo tiho pisarno, se bodo nekoliko začudili, ko bodo videli, da so zašli v pekel!“

„Gospod Voorhees,“ je velel svojemu oprodi, „oborožite na vsem tihem štirideset mož z winchestrovkami. Biti morajo dečki, ki prenesejo kri — saj poznate to vrsto ljudi. Zberite jih, ko se zmračí, v moji pisarni, toda pazite, da vas nihče ne vidi. Poskusite vsaj enkrat naročilo točno izvesti. Če se vam izjalovi, mi odgovarjate z glavo.“

„Zakaj ne vzamete vojakov?“

„Ne maram. Ne gredo mi v račun!“ — — —

Helen je bila med tem stekla v svojo sobo in dobila tam po Cherry-nem odposlancu Glenistrovo pismo. V njem je videla potrdilo svojih najhujših slutenj in McNamarove napovedi. Če pride res do katastrofe! Deklica se je zgrozila. Ne, ne sme! Posvariti jih mora in naj stane njenega strica, McNamaro in njo samo življenje! A vendar ni imela nikakega dokaza, da ravna stric nepostavno. Čeprav ji je bilo zdaj vse jasno, je bila njena gotovost vendarle samo čuvstvena. Spomnila se je odvjetnikovih besed glede listin, ki jih je spomladi prinesla s seboj. Če je to res, potem je bilo še

upanje. Stric in McNamara se ne bosta upala nadaljevati to početje, če jima zapreti z odkritjem in sodiščem. Čim delj je o tem razmišljala, tem nujnejša se ji je videla potreba, odvrniti boj. Ponujala se ji je prilika, edina in poslednja.

Njena srčna stiska je bila tem večja, ker se ji je neprestano vsiljeval obraz za ložnimi zastori v severni krčmi. Bil je njen brat — toda zakaj ni prišel k njej? Zakaj se je splazil proč kakor zaloten tat?

Struve se je obrnil na stolu, ko so se odprla vrata njegove pisarne, a je takoj vstal, ko je zagledal sivooko dekle na pragu.

„Prišla sem zaradi papirjev,“ je rekla tiho.

„Pričakoval sem vas.“ Kri mu je izginila iz lic, a mu jih je takoj spet zalila do oči. „Tedad pristanete?“

Prikimala je. „Dajte mi jih takoj!“ Nesramno se je zarežal.

„Kaj pa mislite? Izpolnim vam obljubo, če izpolnite vi svojo. A tukaj ni ne čas ne kraj za to. Upor se pripravlja in drevi imam še važnega dela. Vrnite se jutri, ko bo vse končano.“

Saj ravno strah pred drevišnjimi dogodki jo je prignel k njemu!

„Nikoli več ne pridem. Vedeti hočem, danes, takoj zdaj hočem vedeti vse.“

Zamislil se je.

„Dobro. Umaknem se boju in sem pripravljen vse žrtvovati, ker mi v žilah gori od koprnenja po vas. Mislim, da bi zaradi vas tvegati tudi umor. Tak sem, tak sem bil zmerom. Odpeljeva se v gostilno ‚Pri saneh‘. Romantična gostilnica, petnajst kilometrov od tod. Tam bova skupaj obedovala.“

„A papirji?“

„Vzamem jih s seboj. V eni uri se lahko odpraviva.“

„V eni uri,“ je rekla z mrtvim glasom in šla.

Z lokavim nasmehom je snel telefonsko slušalko.

„Centralo... prosim. Ali je kdo v hiši? Dobro! Če pridejo drugi gostje, jih odslovite in jim recite, da ste zaprli. — To vas nič ne briga. — Prišel bom ob mraku. Poskrbite za kosilo za dva. Pazite, da bo hiša prazna. Z Bogom!“

Helen, ki jo je opogumilo Glenistrovo pismo, se je odpravila k Cherry. To pot ji ni bilo treba čakati, tudi ni bila sprejeta s porogljivimi besedami. Našla je Cherry nekam dostojanstveno. Toda ko ji je vse povedala, je pustolovka zdajci odložila krinko in energično vzkliknila:

„Ne pojdite ž njim! Slab človek je!“

„Moram! Kri teh mož pride name, če ne preprečim tragedije. Ako listine stvar tako pojasne, kakor domnevam, lahko McNamaro prisilim, da vrne zlatokope. Rekli ste mi, da vam je Struve razodel ves načrt. Ali ste videli dokaze?“

„Ne; toda ponovno je govoril o teh dokumentih in dejal, da so v njih navodna zanj. Bahal se je s tem, da ima Stillmana in McNamaro v rokah in da ju lahko upropasti. To je vse.“

„Na Midas nameravajo poslati vojsstvo in zato morate posvariti upornike.“

Cherry je pobledelela.

„Veliki Bog! Roy je rekel, da se nočoj pripravlja napad!“

Deklici sta se srepo spogledali.

„Če pri Struvu dosežem svoj namen, lahko še vse popravim — lahko napravim konec zločinskemu početju.“

„Ali se zavedate, česa se lotevate? Lopova morate ubiti, da rešite samo sebe, zakaj radovoljno vam ne bo nikdar predal dokumentov.“

„O pač! Tudi mi ne bo storil žalega. Gostilna ‚Pri saneh‘ je javen lokal s telefonom in drugimi gosti. — Ali boste obvestili Glenistra glede vojakov?“

„Seveda bom. Opravite dobro. Vrlo dekle ste. Počakajte trenutke!“ Cherry si je odpela svoj mali revolver. „Naj vas ne bo strah rabiti ga!“

Ko je Helen hitela po cesti, je pomislila, kako se je v minulih mesecih vse izpremenilo. Glenister je imel prav: sever ni poznal šale. Kje je ostala prejšnja plaha deklica? Ali je mogoče, da se je tako izpremenila? Da bo nočoj postavila na kocko svojo dekliško čast in dobro ime ter bo morda celo prisiljena človeka ubiti, da doseže svoj namen? Elementi so jo oblikovali z neodoljivo roko.

Dogovorila se je s Struvom in skupaj odjezdila, on zgovoren in razposajen, ona molčeča in ledeno hladna.

Pozno popoldne so se na vzhodu jeli vznemirljivo zbirati oblaki in zagrinjati pokrajino v zgodnji večer. Hkrati se je vzdignil vihar, ki ni prav nič zaostajal za onim prejšnje noči.

Ko je napočil mrak, so se pri stranskem vhodu splazili v McNamarovo pisarno oboroženi moške in se poskrili po vsej hiši. McNamara si je mel roke.

Nič več mu ni bilo žal, da se je snočnji načrt izjalovil, zakaj zdaj so bili sovražniki tam, kjer jih je hotel imeti: sami so drevili v propast. Z zadovoljstvom je pomislil na vlogo, ki jo bo igral v listih Združenih držav, ko bodo objavljena senzacionalna poročila. Uradnik, ki se upa napraviti svojo dolžnost, vsej drhali na kljub! Kaj za to, če je pozneje prekoračil meje

svoje oblasti! Kdo bo potlej izpraševal po tem?

Vedel je telefonično sporočiti v kôpe, naj postavijo straže, čeprav ni prav verjel, da bi se jih uporniki upali naskočiti. Helen jih je gotovo obvestila. Ogrnil si je dežni plašč in poiskal Stillmana.

„Privedite svojo nečakinjo nočoj v moje stanovanje! Vse je pripravljeno; zrak je nabit z elektriko.“

„Odjezdila je in se ni še vrnila. Bojim se, da je ni presenetil vihar.“

Ves dan so bili uporniki v svojem skrivališču, polni nestrpnosti in zelo začudeni, da jih sovražnik pusti pri miru. Niso slutili, da si je McNamara izmislil drznejši načrt. Ko so dobili Cherryno svarilo, so se zbrali v zadnji sobi.

„Samo ena pot je, da očistimo zrak,“ je rekel njih vodja.

„Res!“ so odgovorili v zboru. „Kôpi so zasedeni; zato bi bilo dobro preiskati mesto in nekoliko počediti. Vse je treba pobesiti.“

Viharno so pritrdili, samo Glenister ni bil zadovoljen.

„Imam drugi načrt in vas prosim, da me poslušate, preden se odločite. Snoči sem dobil poročilo od Wheytona, da so kalifornijska sodišča proti nam. On sodi, da so podkupljena — a naj bo že kakorkoli, gotovo je, da na zakonito pomoč ne moremo računati. Kaj nam pomaga, če nočoj linčamo uradnike? V dveh urah skličejo vojno sodišče, kôpe nam zapro še za nadaljno leto in kdo ve, kaj nas še čaka? Morda bomo drugo leto imeli opravka s še bolj pokvarjenimi sodišči. Denimo tedaj, da se nam namera izjalovi — nekaj mi pravi, da se bo tako zgodilo, zakaj McNamara ni tepec. Kaj potem? Vsi, ki ne bodo ustreljeni, pojdejo v ječo. Vi pravite, da ne moremo proti vojakom. Jaz vam rečem: moremo in moramo! Moramo! Storiti je treba nekaj, da ljudi v Washingtonu zbudimo. Naj bo McNamara še tako mogočen, predsednika ne more podkupiti. Še en strel imamo in ta mora zadeti v polno. Zato se bomo nočoj borili za Midas, da si ga osvojimo. Nekaj nas bo padlo, a kaj za to?“

Govoril je še dalje in razvijal načrt, ki jim je kar sapo jemal. Toda ko jim je obrazložil podrobnost za podrobnostjo, jih je imel za seboj. Njegova odločnost jih je magnetizirala.

„Glavno nalogo vzamem jaz nase,“ je sklenil, „to je moja pravica.“

„Krasen dečko!“ je rekel Dextry dolgemu Simmsu v splošni tišini, ki je zavladala po tej Glenistrovi izjavi.

„Mi smo ž njim!“ so zdajci vzkliknili zlatokopi v en glas.

In vodja je dodal: „Glenister naj nas vodi. Pod njim sem pripravljen zmagati ali pasti.“

Navdušeni so pristali in mladi mož je s trdno roko rojenega voditelja prevzel vodstvo.

„Podvizati se moramo,“ je vzkliknil nekdo. „Pot je dolga in v močvirju se udira do kolen.“

„Ne pojdemo peš,“ je odvrnil Roy. „Peljali se bomo z vlakom.“

„Z vlakom? Kje pa naj ga dobimo?“

„Ukrademo ga!“

Glenister je odhitel v spremstvu Dextryja in dolgega Simmsa v dež in vihar; pol ure za njimi so se odpravili ostali, drug za drugim, in tema jih je pogoltnila.

Na vzhodnem koncu mesta so za temnimi okni, v katere je besno udarjal dež, potrpežljivo čakali drugi oboroženi možje. Čakali so na besedo orjaške sence, ki je stala s prekrižanimi rokami pri oknu. V sobi nad njimi pa je vil roke nesrečen starec, nemirno je stopal po sobi in se vsak trenutek ustavil pri oknu, venomer ponavljajoč ime svoje nečakinje.

Devetnajsto poglavje

SKESANA GREŠNIKA

Zgodaj zvečer je odprla Cherry vrata in zagledala zunaj kvartaškega kralja. Vstopil je in odložil dežni plašč. Njegov blede obraz je bil docela brez barve, oči so mu čudno trudno mežikale in okoli ust so se mu rezale globoke črte. Roke so mu nervozno drgčale, kakor da že dneve in dneve ni spal.

Po nekaterih nepomembnih opazkah je brez prehoda začel:

„Ali ljubiš Roya Glenistra?“

Njegov glas kakor sploh vse njegovo vedenje je razodevalo neizmerno ljubosumnost in njegove oči so jastrebje visele na njej, ko je odgovorila:

„Da, in zmerom ga bom ljubila. Vrl dečko je in me ni sram mojega čuvstva.“

„Zmerom sem odlašal, ker nisem mož, ki rad govori. Toda zdaj je poslednja prilika in bi bil rad na jasnem s teboj. Ljubil sem te že v Dawsonu, ne tako, kakor pričakuješ od moža moje vrste, nego z ljubeznijo, ki si je žena želi. Nikoli nisem kazal svojih čuvstev — počemu neki? Ta človek mi je zastavil pot. Že pred leti bi bil opustil kvartanje, toda nisem mogel od tod, dokler si bila ti. A tu sem pač samo kvartač in nisem za drugo rabo. Premagal sem se bil in se sprijaznil z

mislijo, da te prepustim njemu, a zdaj ne morem več prenašati — moram ga ubiti. Poskusil sem snoči na temle kraju — — — dokler niso prišle kvar-te, sem bil gentleman. A on zdaj ve in bo pripravljen — eden izmed naju bo ugasnil kakor sveča, kadar se srečava. Toda poprej sem hotel še s teboj govoriti.“

„Govoriš kakor iz uma, Drury. Nikoli nisem vedela, da ti je kaj do mene. Ti ljubiš mene — on ljubi drugo — in ona ljubi lopova. Ali ni v tem že dovolj tragedije? Ob nepravi uri prihajaš. Nocoj se pripravljajo strašne stvari...“

„Umreti mora,“ je odgovoril zagrizeno. Prosila ga je in mu prigovarjala: drugega kakor te besede ni spravila iz njega.

„Praviš, da me ljubiš,“ se je zdajci razsrdila. „Dobro — dokaži! Pozabi svoje sovraštvo, pa se poročim s teboj.“

Kvartač je počasi vstal.

„Ti ga ljubiš, kaj ne?“

Pobesila je glavo.

„Na tak način te ne bi maral dobiti za ženo,“ je povzel. „Tako nisem mislil.“

„Seveda ne!“ Grenko se je zasmejala. „O, razumem! Kako neumno od mene, da sem kaj takega pričakovala od moža tvoje vrste! Zdaj vem, kako misliš, a kupčija prav tako velja, če si zato prišel. Hotela sem prenehati to življenje in postati poštena ženska. Vidim, da je nezmislno. Vem, kako neusmiljen si, in nagrada je dovolj nizka. Lahko me imaš... in o tem nezmislu glede poroke... ne bom več govorila. Zaradi njega hočem ostati, kar sem bila.“

„Molči! Motiš se! Tak nisem.“ Glas mu je odpovedal in ves je vztrepetal od razburjenja. „Cherry, ljubim te, kakor mora mož ljubiti ženo. Hotel bi s teboj začeti čisto iznova, kakor praviš.“

„Ti bi se poročil z menoj?“

„Ta trenutek, in za to srečo bi dal svojo srčno kri. Toda svoje namere ne morem opustiti — tudi ne, če bi s tem zapravil tvoje življenje. Tega človeka moram ubiti.“

Položila mu je roke okoli vratu.

„Vsi so proti njemu. Njegov boj je breznađen. Vse, kar je imel, je položil oni deklici pred noge, in enako hočem storiti jaz za tebe!“

Planil je pokoncu. „Dobil je plačilo. Vzel si je vse, kar je imela...“

„Ne bodi nor! Kvartač si — nimaš pravice, tako govoriti o spodobni ženski, tudi ne pred takim pokvarjenim delotom, kakor sem jaz!“

Njegove temne oči so gladno zažarele. Začutila je, kako je vztrepetal po vsem telesu. Hotel je izpregovoriti, a

je preстал, si omočil ustnice in zajecjal:

„Misliš, da ni bil... da ona... da je spodobna ženska?“

„O tem ni dvoma! Poštena je in ima najboljša načela. A nocoj je v nevarnosti — prav ta trenutek. Ne smem misliti na to, kaj se je že zgodilo, zakaj tvegala je vse, da pomaga Royu in njegovim prijateljem.“

„Kaj... kaj praviš?“

„Odjezdila je s Struvom proti gostilni 'Pri saneh'.“

„S Struvom!“ Kvartač je planil pokoncu. „Sama s Struvom v takem vremenu... nocoj?“ Divje jo je stresel za rame. „Zakaj? Zakaj?“

Ko mu je pripovedovala, je postajal njegov obraz čedalje strašnejši.

„Jaz sem vzrok, ker sem ji pustila, da je šla. Zakaj sem to storila? O, kako se bojim!“

„Krčma 'Pri saneh' je last Struva in mož, ki jo upravlja, je lopov.“ Kvartaški kralj je pogledal na uro. „Zdaj bo štirinajst — šestnajst kilometrov — dve uri. Prepozno!“

„Kaj ti je?“ je vprašala, začudena nad njegovim vedenjem. „Pravkar si še rekel, da sem ti jaz edina ženska, in zdaj...“

Okorno se je obrnil k njej: „Helen je moja — sestra!“

„Tvoja sestra? O, kako sem vesela! Kako sem vesela! — A ne stoj kakor kip! Zdaj se moraš izkazati! Osvesti se! Ali ne slišiš? Ona je v nevarnosti!“ Njene besede so ga iztrgale iz odrevenelosti. „Ogrni si plašč! Brž! Brž! Moj poni te ponesi tja!“

Vzela je njegov plašč in mu ga pomagala ogrniti. V njegove žile se je jelo vračati življenje. Skupaj sta šla ven v vihar in med tem, ko je osedlaval konja, mu je govorila:

„Zdaj razumem vse. Slišal si neke čenče o njej in Glenistru, a tisto je bilo zlagano. Tudi jaz sem intrigirala proti njej, a to je minilo. Mislim, da je vendar še zrnice dobrega v meni.“

„Več kakor samo zrnice, Cherry: moje vrste si.“

Gledala je za njim, ko je odjezdil. „Ne, to ne! Ne maram biti tvoje vrste. Njegove vrste hočem biti... ali pa taka kakor je tvoja sestra!“

POPOLNOMA BREZPLAČNO

Vam bomo pošiljali

„Roman“

če nam pridobite za 1. 1930

5 NAROČNIKOV

IN POŠLJETE ZANJE NAROČNINO

ZDAJ JE ČAS!

Pričnite tako z nabiranjem!

Zahtevajte položnice!

Pisane zgodbi

Jajca

Karel je hodil na univerzo in študiral za profesorja. Na univerzi sicer ni bil kaka posebna luč, toda kadar se je vrnil domov v vas, je hodil po cesti kakor kak grški bog modrosti, učil, moraliziral in filozofiral.

V trgovini njegovega očeta so se okoli njega s spoštovanjem zbirali ljudje in z občudovanjem poslušali njegove modroslovne nazore.

Poslušali so ga, a razumeli ga niso, in ker ga niso razumeli, so ga občudovali.

Tedaj se je zgodilo neke nedelje popoldne, da sta Karel in njegov oče sedla za mizo k južini. Mati je postavila na mizo kruha, surovega masla in kavo — ter tri jajca. Ne več in ne manj, zakaj samo toliko jih je imela doma. Dve jajci za očeta, eno za sina.

Tri jajca — in Karel ima predmet za modroslovno razglabljanje.

„Vi bi seveda prisegli,“ začne, „da so na mizi tri jajca, a kaj uči modroslovna veda? Filozofija pravi, da je tu pet jajec. Kajti če od treh jajec eno vzamem, vidim le dve, in če ga denem nazaj, vidim spet tri jajca, kjer pa imamo dve jajci in tri jajca, tam jih je po naukih modroslovja pet. Ali razumete?“

„Bodi tako dober, sin moj, in prinesi mi kozarec vode,“ ga dozdevno ravnodušno prekine oče.

Karel stopi ven in ko se vrne z vodo, jame zagotavljati roditeljema, da jima bo po malici še bolj nazorno pojasnil točnost svoje modroslovne ugotovitve.

„Ne bo treba,“ meni tedaj njegov oče. „Ko si stopil po vodo, sem od petih jajec že tri pojedel, ostali dve — filozofski jajci — pa sem prihranil zate.“

Tisti dan Karel ni več filozofiral.

Gost

Gospod Kolomaz je povabljen na večerjo.

Pri zelo odlični rodbini.

Drugače večerja gospod Kolomaz leto in dan v restavraciji. In to ni šlo brez sledov mimo njega. Le poslušajte:

Gospod Kolomaz sede naj svoj prostor.

Pred njim je krožnik za julio. Zraven krožnika prtič.

Zamišljen obriše gospod Kolomaz krožnik s prtičem.

Domačica pomigne strežajki.

Brez besede vzame strežajka dozdevno umazani krožnik izpred gosta in postavi drugi krožnik predenj.

Gospod Kolomaz pogleda, skomigne z rameni in obriše tudi ta krožnik.

Deklica prinese spet nov krožnik.

Kolomaz briše.

Deklica prinaša. Kolomaz briše in briše. Komaj dohaja strežajko.

Pripravljen je že tretji tucat krožnikov.

Kolomaz že nič več ne more.

Ko zagleda spet novo grmado krožnikov, vrže razkačen prtič na tla, vstane in pravi:

„Milostiva gospa, če ste me samo zato povabili, da vam vso posodo obrišem, potem ...“

Nesporazumljenje s trobento

Sloveč berlinski kapelnik je nedavno tega dirigiral na Dunaju kot gost tamošnjega „Filharmoničnega orkestra.“ Na programu je bila med drugim Beethovnova uvertura „Leonore“, v kateri nastopi solo-trobentač, ki mora odtrobiti „zunaj“, za pozornico.

Trobentač se torej postavi zunaj, pred vrata, ki drže k orkestru, vendar tako, da ga ima dirigent pred očmi. Fanfara bi se morala trikrat ponoviti.

Prvo fanfaro je trobentač odlično odpravil. Pri drugi fanfari je šlo izprva tudi vse lepo po programu, toda iznenada je postala trobenta tišja in je naposled popolnoma utihnila. In ko bi se bila tretjič morala oglasiti trobenta, ni bilo trobentača nikjer in o fanfari takisto ne duha ne sluha.

Dirigent je besnel od jeze; stvar mu je bila docela nerazumljiva. Ko je bilo uverture konec, se je obupan odpravil iskat nezvestega trobentača. Siromak je stal ves blede pred usodnimi vrati in je jel s trepetočim glasom pripovedovati, kaj se mu je zgodilo:

„Ko ste mi dali znak za drugo fanfaro, sem začel pihati. Tisti mah se je pokraj mene pojavil, kakor bi bil zrasel iz tal, službujoči stražnik, ki mi je iztrgal trobento iz rok in me nahrulil: „Kaj pa mislite, vi tepec?! Ali ne slišite, da notri igrajo?“ — S temi besedami je izginil s trobento, očitno v dobri veri, da je preprečil skandal v gledališču. Kaj sem hotel?“

Kamela in zelenica

Sedi v skrbih v kolodvorski restavraciji manjšega vseučiliškega mesta študent, ki ga čaka v nekaj dneh glavni izpit. Slučajno stopi noter tudi profesor Z., pri študentih zelo priljubljeni predavatelj rimskega prava, in povpraša študenta po njegovih skrbih.

„Čez štiri tedne imam izpit, gospod profesor, a v moji glavi je še sama puščava.“

„Ne skrbite, dragi prijatelj,“ odgovori profesor Z., „v puščavi so vendar tudi oaze.“

„Saj so tudi pri meni, gospod profesor, samo če jih bodo kamele pri izpitu hotele poiskati!“

Dolgi govor

Pri porotni razpravi.

Zagovornik govori, govori in kar ne neha. Naposled vendarle konča in besedo dobi obtoženec:

„Najponižneje prosim, da mi govor gospoda zagovornika vštejete v preiskovalni zapor!“

Uradnik

Na postaji v Salzburgu sem dolgo, dolgo iskal uradnika, da ga vprašam, kje ...

Naposled vendar dobim nekega človeka s službeno čepico:

„Hudiča,“ zavpijem nanj, „ali ni pri vas nikogar, da bi dajal pojasnila?“

A mož s službeno čepico odgovori malomarno, kakor da je to docela samo po sebi umljivo:

„Tam, kjer je napisano ‚Vhod‘, je vhod — kjer zapisano ‚Izhod‘, je izhod — vsa druga vrata so ali zaprta ali pa je vstop prepovedan — kakšnih pojasnil vam je potem še treba?“

Roda Roda

Anekdote o Shawu

Bernarda Shawa so kot mladega kritika povabili na večerjo. Ko je prišel, je domača hči igrala klavir.

„Čula sem,“ se obrne hči k posetniku, „da ljubite glasbo.“

„Res,“ odvrne Shaw, „a le igrajte dalje!“

Shaw v razgovoru z novinarjem:

„Če me kdo, ki mi ni simpatičen, vpraša, kaj pišem, rečem vselej: ‚Vobče ne pišem več.‘“

„Prekrasno!“ se razveseli novinar. „Nu, kaj pa pišete?“

„Vobče ne pišem več!“ odvrne Shaw.

K Shawu pride mlad študent in mu jame pripovedovati, da je pustil medicinske nauke, ker bi rad postal pisatelj in tako koristil človeštvu.

„A za to vam ni treba postati pisatelj,“ meni Bernard Shaw.

„Zakaj ne?“ vpraša študent.

„Človeštvu ste že s tem koristili,“ odgovori Shaw, „ker ste pustili medicino.“

Manfred Sturmann:

Giacomo in čudežni pes

Giacomo je nekega vročega poletnega dne obupan hodil po ulicah v spremstvu svojega psa Fidusa, ki je žalosten molel jezik iz gobca in z otožnimi očmi iskal po tleh, kje bi našel kaj za pod zobe.

Vročina je bila strašna. Giacomo se je z velikim naporom privlekel do parka in se ječe spustil na zaprašeno travo. Dobri Fidus, ki je bil že opustil vsako nado na kako užitno najdbo, se je kakor jež zvil pokraj svojega gospodarja na tla.

Giacomo je bil siromak in je imel čuden poklic: bil je trebuhljaj, umel je, kakor se pravi, govoriti s trebuhom. Ker pa ga je naduha trla in ga je v krčmah in lokalih, kjer je razkazoval svojo umetnijo, zaradi neznosne zakajenosti vsak večer hotelo zadušiti, ni nič zaslužil. Njegov položaj je bil obupan in da ni Lujiza, njegova gospodinja, imela tako dobrega srca, bi bil že zdavnaj poginil v sirotišnici. Časih je svojo umetnost kazal tudi na ulici in si nabral nekaj bornih novcev, ki so mu jih vrgli tujci.

Njegov edini prijatelj je bil Fidus, krotki, dolgodlaki tovariš njegove bede. Njemu edinemu je potožil svoje gorje. Imel je navado govoriti z njim in v Fidusovem imenu iz trebuha sam sebi odgovarjati. Tako tudi zdaj:

„Še nič nisva jedla, prijatelj,“ je začel Giacomo. „Ali si lačen?“

„Moj želodec renči kakor hudobni volčjak sadjarja na Ponte Sacra. Nekaj bo treba ukreniti. Tudi ti, gospodar, se mi ne vidiš ravno Bog zna kako sit.“

„Kaj bi jedel? Po čem hrepeni tvoj uporni želodec, vzvišeni prijatelj moj?“

„Nu, kaka burgunska pečenka bi mi teknila, a tudi pečene klobase se ne bi branil,“ je odgovoril pes in pogledal gospodarja z umnimi očmi. „Zraven pa bi pila kako dobro kapljico.“

„A kdo nama bo plačal?“

„Jaz sem edini govoreči pes, gospod — daj, razodeni ljudem to skrivnost. Potoval bom s teboj po svetu. Boš videl, na kako lahek način si bova služila denarje. Govorila bova tako kakor zdajle — in videl boš, kako naglo boš obogatel.“

Giacomo ni opazil, da je nekdo stal za njim in prisluškoval temu čudnemu pogovoru. Bil je Američan v sportski čepici in kockasti turistovski obleki, ki jih v Italiji srečaš na vsakem koraku.

Američan je s svojo palico potrkal Giacoma po ramenu. Fidus je skočil na noge, zarenčal in rekel tujcu:

„Kaj hočete mojemu gospodarju? Palico proč, drugače vas ugriznem!“

Američan je srepo pogledal psa, vzela pipo iz ust in spretno pljunil v velikem loku čez Giacoma in njegovega psa. Nemara so se mu tudi lasje naježili pod čepico. Toda takoj je našel spet svoj mir, vrgel palico in fotoografski aparat na tla ter sedel, ne da bi čakal povabila, zraven Giacoma.

„Prodajte mi tega psa. Plačam ga dobro, zelo dobro,“ je rekel v luknjičavi italijanščini.

„Kako naj prodam tega psa!“ se je zgrozil Giacomo in poklical vse svoje patrone in druge svetnike za pričo, da se nikoli ne bo ločil od svojega Fidusa.

„Saj je dovolj psov — zakaj hoče ravno mene?“ se je zdajci vmešal pes v pogovor. „Saj se še predstavil ni!“

Američanu so stopile oči iz jamic in kri mu je udarila v obraz. Kakor v vročici je stavil ponudbo, predlagal številke, sto, dve sto dolarjev.

Premeteni Giacomo je stisnil oči in odkimal.

Ko je Američanova ponudba dosegla pet sto dolarjev, se je začel Giacomo na tihem zanimati zanjo. Naposled sta vstala in se glasno barantaje napotila proti trgu. Tudi Giacomo se je jela prijemati vročica, vsota, ki jo je oni ponujal in je čedalje bolj rasla, ga je skoro spravljal iz uma. Že je koval načrte, premišljal je, kako bo stari Lujizi poplačal vse dolgeve in mu bo še toliko ostalo, da bo lahko mirno in v brezdelju sklenil življenje. Ves dan bo lahko gledal v nebo in rožljaj s srebrniki v žepu.

Naposled ga je Američan povabil v hotel. Vsedla sta se v udobno sobo in skrbno zaklenila vrata za seboj. Giacomo je dobil obilno kosilo, Fidus se je mastil pod mizo in kar ni mogel razumeti, zakaj se mu mahoma tako dobro godi. Američan je velel prinesiti vina. Njegova ponudba je bila že dosegla tisoč dolarjev.

Američan je vzel polo papirja in napisal z debelim nalivnim peresom kupčijsko pogodbo, po kateri proda Giacomo trgovcu z mesnimi izdelki Allanu Georgeu iz Bostona govorečega psa Fidusa za vsoto tisoč dolarjev.

Giacomu je šlo sladko vino slastno v tek. Po dolgih letih je prvič spet imel srečen občutek, da se je do siteda najedel. Oči so se mu premeteno smehljale, a v možganh se mu je porajalo tisoč pestrih načrtov za bodočnost. Res, ne bi bilo lepo, če proda Fidusa — toda ali ne ustreže s tem sebi in psu?

Izpraznil je kozarec na dušek, si z roko obrisal mokra usta in si dal od Američana stisniti v roko debelo nalivno pero. Napisal je svoje ime pod pogodbo in z drhtečimi prsti vzel deset bankovcev po sto dolarjev. Američan mu je stisnil roke, da bi bil najrajši zakričal, in ga spremil do vrat.

Fidus je hotel za njim, a Giacomo ga je napodil nazaj. Pes se je s pobešenimi ušesi in žalostnimi očmi splazil pod mizo in se obupan vlegel na preprogo.

Toda Giacomo je bil tič: tisti trenutek se je oglasil pes s strogim glasom:

„Ti si me torej prodal. Za kazen prisežem pri vsem, kar je nam psom svelega, da posihmal ne bom več govoril, nego bom ostal mutast kakor drugi psi.“

Giacomo pa je jadrno odšel.

Izdajalski medaljon

Vedno iznova dobivamo dokaze, da ustvarja življenje tragedije in zapletljaje, kakor si jih dramatičnejših ne more izmisliti niti najdrznejša domišljija romanopisca ali filmskega avtorja. O takem dogodku poročajo iz mesta Montreal v Kanadi.

Bilo je v maju 1896. Mračilo se je že, ko je stopala skozi montrealški park lepa deklica s sanjaviimi ustni in srečnimi očmi. Elsie Thompsonova je bila srečna. Še osem dni in potem bo žena Armanda Bourona, mladega odvetnika, ki je, čeprav še mlad, že slovel kot izboren zagovornik in vsi, ki so ga poznali, so mu prerokovali najlepšo bodočnost. Vsa zatopljena v misli ni deklica niti opazila, da je zašla s poti. Ni ji bilo mar tega; samota ji je dobro dela, sama je hotela biti, proč od ljudi.

Zdajci pa se je zdrznila. Pred njo se je pojavil neznanec, divji, preteč, z ubijalskimi očmi. Hotela je zakričati, a ni mogla. Začutila je roko na vratu, glas ji je zastal. Naslednji trenutek je bila na tleh in zavest jo je minila.

Drugi dan so našli njeno truplo, oropano do golega. Policija, detektivi, policijski psi, vse je zaman iskalo morilca. Kakor bi se bil udril v zemljo.

Armand Bouron se ni mogel potožiti nad izgubo ljubljene deklice, tem manj, ker ni bilo moči pojasniti skrivnosti nizkotnega umora in je morilec ostal nekaznovan. Vse poslednje življenje mu je bilo zagrenjeno. Ostal je samec in se popolnoma posvetil svojemu poklicu. Postal je eden izmed prvih odvetnikov v mestu.

V aprilu 1926. Nov morilski proces v justični palači v Montrealu. Obtožen je neki Querel. Obdolžen je, da je vložil v samotno hišo v predmestju in gospodarja ustrelil ter izropal. Mnogo govori proti njemu. Armand Bouron je njegov zagovornik. Blesteč je njegov zagovor. Res, možak je vse prej ko simpatičen. Z mirno vestjo bi mu človek pripisal umor. Toda za predsodke na sodišču ni mesta. Dokazilno gradivo je nepopolno. Obtoženčeva krivda nikakor ni jasno dokazana. Sodišče se postavi na zagovornikovo stališče. Querel je proglašen za nekrivega.

Bouron odide v garderobo. Tedaj se pojavi sodni sluga. Querel bi se rad odvetniku zahvalil, mu sporoči. Bouron prikima, Querel vstopi. S prekipevajočimi besedami se zahvaljuje odvetniku. Sam ni verjel, mu reče, da se bo to pot izmazal, tako hudo so ga imeli v kleščah. Toda drugače ima srečo v takih stvareh in tudi to pot se mu ni izneverila.

„Glejte,“ reče odvetniku in potegne iz žepa medaljon, „to mi prinaša srečo, nekaj amulet mi je. Spravil sem ga v spomin na svoje prvo delo, ki tudi nikoli ni bilo razkrita in pojasnjeno.“

To rekši pomoli odvetniku medaljon. Bouron se zagabi ta mrzla brutalnost, ta cinizem, s katerim govori o svojem zločinu. Le tako mimogrede, iz neke vljudnosti se ozre po medaljonu. A tisti mah se zdrzne; iztrga medaljon Querelu iz rok in si ga ogleda pozorneje.

Njegova lastna slika! Medaljon s sliko, ki ga je pri zaroki poklonil svoji zaročenki. Vsa tragedija, ki se je od-

igrala pred tridesetimi leti in ki mu je uničila življensko srečo, se pokaže pred Bouronovimi očmi. Vendar je našel morilca!

„Ali je to bilo v montrealskem parku?“ vpraša hripavo.

Zločinec zmeden pritrdi.

„Ali je bilo mlado, plavolaso dekle kakih osemnajstih let?“

Zdaj se Querel zgrozi.

„Da... da... ali kako to veste?“

„Ti pes, ti pes!“ bruhne zdajci iz Bourona. Skoči mu za vrat, da bi ga zadavil, kakor je morilec pred tridesetimi leti žadavil svojo žrtev. Toda takrat se začujejo zunaj koraki. Bouron potegne revolver, Querel se krvav zavali na tla.

Bouron ima orožje še v rokah, ko planejo v sobo ljudje. Odleglo mu je, oddahne se. Maščeval je umor — maščeval po tridesetih letih.

Šale

Po izpitu

„Nu, kako je bilo pri izpitu?“

„Fino, papa. Profesor je bil tako prijazen in pobožen.“

„Pobožen, praviš?“

„Da; pri vsakem mojem odgovoru je sklenil roke in rekel: ‚Moj Bog! Moj Bog!‘“

Noč pred justifikacijo

Anglež, Rus in Žid so zaradi propagande proti Sovjetom obsojeni na smrt in ravnatelj jetnišnice jih vpraša zvečer pred izvršitvijo obsodbe za njih poslednjo željo.

Anglež: „Dajte mi kozarček whiskyja!“

Rus: „Vpišite me v komunistično stranko!“

„Zakaj?“

„Da bo jutri en lopov manj na svetu.“

Žid: „Dajte mi porcijo rdečih jagod!“

„Zdaj, sredi zime?!“

„Saj lahko počakam!“

Anatomija

Vpraša učitelj: „Otroci, kaj veste o hrbtenici?“

Odgovori Izak: „To je kost, ki se da upogniti.“

Reče učitelj: „Drugega ne veš ničesar? Kakšne funkcije pa opravlja hrbtenica?“

Reče Izak: „Na enem koncu hrbtenice sedi glava, na drugem koncu sedim jaz.“

Zakon

Jernej in Neža sta si spet enkrat v laseh.

„Če bi vedela, da bi morala večno živeti s teboj, bi ti že jutri nasula strupa v kavo.“

Pa odvrne Jernej:

„Če bi vedel, da boš zmerom moja žena, bi kavo tudi popil.“

Ravnatelj jetnišnice: „Že spet ste tu. Da sem jaz na vašem mestu, bi gledal, da nikoli več ne bi niti od daleč prišel v dotik z jetnišnico.“

Kaznjenelec: „Jaz tudi, gospod ravnatelj. Kakor vrag sem se otepal stražnikov, a bilo jih je preveč — moral sem se jim udati!“

Nagrada čitateljem „Romana“

Izrežite sličico in jo spravite.
Podobnih izrezkov priobčimo še 2,
v vsaki številki po enega.

Ako boste izrezke pravilno sestavili, boste dobili

sliko obče znanega
slovenskega duhovnega velikana

Eden izmed pravilnih rešiteljev te
naloge zadene nagrado

**500 dinarjev
v gotovini!**

Pod božično drevo mnogo naših srečk

drž. razr. loterije, ki so najboljše kačipot do sreče in blagostanja.

Prvo žrebanje se bo vršilo že 16. januarja 1930.

Naše srečke se dobe

v oglasnem oddelku »Jutra« v Prešernovi ulici, v Ekspozituri »Jutra« v Šiški na Celovški cesti ter v podružnicah »Jutra« v Mariboru in Celju.

Le pri

Josip Petelinc

Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika
ob vodi

kupite najboljše in najtrpežnejše šivalne
stroje za dom, obrt in industrijo znamke
Gritzner in Adler
ter švicarske pletilne stroje znamke
Dubied.

Velika izbira galanterijskega, modnega
blaga in vseh potrebščin za šivilje,
krojače, čevljarje in sedlarje i. t. d.

Za Božič

Velika zaloga:

bonbonov
čokolade
keksov
obeskov
daril

JOS. VITEK
LJUBLJANA

Sv. Petra cesta 13.

Ako hočete biti hitro in točno založeni
z notami za klavir i. t. d., obrnite se na
MATIČNO KNJIGARNO v Ljubljani
POŠTNI PREDAL ŠTEV. 195

IZŠLA JE

BLASNIKOVA

VELIKA PRATIKA

za navadno leto 1930, ki ima 365 dni
„VELIKA PRATIKA“ je najstarejši slo-
venski koledar, ki je bil že od naših prade-
dov najbolj upoštevan in je še danes najbolj
obražan.

V „Veliki Pratici“ najdeš vse, kar človek
potrebuje vsak dan: Katoliški koledar z
nebesnimi, solničnimi, luninimi, vremenskimi
in dnevnimi znamenji; — solne in lune
mrke; — lune spremembe; — koledar za
pravoslavne in protestante; — poštne do-
ločbe za Jugoslavijo; — lestvice za kolke
na menice, pobotnice, kupne pogodbe in
račune; — konzulate tujih držav v Ljub-
ljani in Zagrebu; — vse sejme na Kranj-
skem, Koroškem, Štajerskem, Prekmurju,
Medžimurju in v Julijski Benečiji; — pre-
gled o koncu brestov živine; — tabelo
hektarov v oralih; — popis vseh važnih
domačih in tujih dogodkov v preteklem
letu; — tabele za računanje obresti; —
življenjepis važnih in odličnih oseb s sli-
kami; — oznanila predmetov, ki jih rabi
kmetovalec in žena v hiši.

„VELIKA PRATIKA“ se dobi v vseh večjih
trgovinah in se lahko naroči tudi pismeno
pri založniku:

TISKARNI

J. BLASNIKA NASL. D. D.
V LJUBLJANI

Priporočamo
modni salon

Alojzij
Lombar

za gospode
in dame.

Ljubljana VII, Celovška c. 53.

Ni treba,
da si lepa
že po naravi.

negovati se pa moraš. Nega
je dolžnost! Dobro nego-
van obraz dvigne samoza-
vest in razveseljuje oko-
lico. Mladostni čar se po-
daljša za mnogo let, če
se pravilno goji polt.

Redna skrbna
negi kože

in primerna pravilno upo-
rabljana kozmetična sred-
stva, kakor predpisuje mo-
derna kozmetika, to je po-
trebno. — Najrazličnejše na-
čine negovanja v vsej da-
našnji popolnosti izvršuje

I. Institut za mo-
derno kozmetiko

ki se nahaja
Dvořakova ulica št. 3/II

Nova na najmoder-
nejši ameriški način
sestavljena kosme-
tična specijaliteti,
čisti in belji kožo,
hrani in oživilja kož-
ne celice, sveži
muskulaturu obra-
za, preprečuje in
odstranjuje gube ter zato jasni in pomlaja
licu izraz. Na koži, pokvarjeni in ožgani po
rabi dvomljivih mazil, zabriše zle posledice.
S svojimi poživljajočimi snovmi je prvovrstno
sredstvo za masažo telesa.

KREMA KARNAT

nima v sebi prav nobenih kovin, ne živega
srebra, ne svinca, ne cinka, niti ne drugih
snovi, ki bi bile očem, zobovju ali obrvim v
kvar; krema Karnat je kemično in zdravni-
ško proučena, priznana in pohvaljena kot iz-
redno kozmetično sredstvo. Krema se po
naročilu dobiva pod naslovom:

„Karnat“, Ljubljana

Gradišče 10./I.

Cena za lonček 60 dinarjev.

ZALOŽBA „LUČ“ V LJUBLJANI
POŠTNI PREDAL V.

Ivan Podržaj

MARTIN BRBEK
ROMAN

Din 20.—, orig. vezava Din 30.—.

Martin Brbek je s cibalni in duševni
revček, nezakonski otrok... Njegov oče
je vaški župnik. Ena najbolj skritih ljube-
zenskih dram naše vasi... Brbek, revček,
ki se težko bori s svojo usodo je začrtan
plastično in živo, da ga čitatelj ne pozabi.

Književnik Božidar Borko (Jutro)

V isti založbi je izšla knjiga

DR. JOŽE RUS

NAPOLÉON OB SOČI

Din 6.—, krasno vez. Din 16.—.

Če naročite preko uprave »ROMANA«, dobite
25 % popusta.